БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

36-хи жэлээ гарана

№ 261 (9093)
НОЯБРИИН 5
ЧЕТВЕРГ
1959 он

Сэн 20 мүнгэн.

КПСС-эй XXI съезд манай Эхэ ороной үргэн далайсатайгаар коммунизм байгуулха үедөө оролгын эхи табяа. Советскэ Союзай арадууд! Коммунизм байгуулха агуухэ зорилгонуудые бэелүүлгэдэ бүхы хүсэеэ, эршэ зоригоо элсүүлэе!

(КПСС-эй ЦК-гэй гаргаhан Уряануудhаа)

ОРГАНИЗАЦИНУУДАЙ АЖАЛ-ЯБУУЛГЫН ШУХАЛА ШАЛГАЛТА

...ан Улан-Удын Советскэ рай-...артийна конференци болоо. ...нференци эмхитэйгээр, поли-... дээдэ хэмжээндэ үнгэрбэ. ...лшэ, мүн үгэ хэлэhэн делега-... КПСС-эй XXI съездын түүхэ-...хэбэринүүдые, Центральна ...дэй Пленумүүдэй тогтоол-... бэелүүлхын зорилгоор хэг-... байhан хүдэлмэриин дүнгүү-...солон тэмдэглэжэ, бии бай-...туу дундануудаа элирүүлэн ...лэhэн байна.

...бликын партийна организа-... үнгэрhэн тоосоото үе соо ...аа хүгжөөхэ талаар бага ...амжалта туйлаhан байна. ...шленностиин предприятинууд ...ынгаа даалгабари дүүргээд, ...ээ гадуур хэдэн миллион тү-... продукци гаргаа. Техниче-...бжэлтые туйлаха талааршье ...гүй хүдэлмэри хэгдэжэ байн-...

... хүдөө ажахы хүгжөөлгөөр ...эды амжалтанууд энэ жэл-...лагдаа. Хүдөө ажахын бүхы ...лхнуудай үндэр баян ургаса ...ажа, республикамнай 2,6 ...н пууд таряа түсэбhөө га-...рэндөө худалдаба. Мүн нии-...лай тоо толгой олошоржо, ...эмэнь дээшэлээ. Мяха, hү, ...үндэгэ гүрэндэ ехээр худал-...

... бүгэдэ амжалтанууд пар-...рганизацинуудай, райкомуу-...ркомуудай зүгhөө эмхидхэ-...он политическэ хүдэлмэри ...р ябуулhанай аша үрэ мүн ...

...э партийна конференцинүүд ... жэлэй түрүүшын жэлэй ...э байhан үедэ үнгэрхэнь. ...ээ партиин айкомуудай тоо-...элидхэл соо предприятинуу-...лхоз, совхозуудай энэ жэлэй ... дүүргэлтэ, тэдэнэй ажал ...эриин ябаса гүнзэгыгөөр ...элэгдэн харуулагдаха зэргэ-...ртиин айкомууд коммунист-...гаа урда хэhэн ажал хүдэл-...уйлаhан амжалтанууд тухай-...хохо зуураа, тэдэниие ямар ...туйлаhанаа, олоhон дүй дүр-...согсолон харуулха зэргэтэй. ...эй хамта партийна конфе-... предприятинуудай, кол-...вхозуудай ажал хүдэлмэ-...утагдалнуудые, хэрэглэгдээ-...рга боломжонуудые үргэ-...лирүүлэн харуулха ёhотой. ...н айкомой тоосоото элидхэл ...он түрүүндэ элсүүлхы удха-...ай байха зэргэтэй. Тиимэ-...ртийна организацинуудые, ...оммунистнуудай шадабари, ... элсүүлжэ, шэн габьята ... зоригжуулха байна.

...й республикын хүдөө ажа-...промышленностьда, барилга-...тойхон дутуу дунданууд ...бии байhаар. Олохон пред-...нууд үйлэдбэриингөө түсэ-...үргэнэгүй, экономическа та-... гээгдэнги колхозууд, аймаг... бии. КПСС-эй зарим айко-...эрлэбэл: Хориин, Кабан-...Хэжэнгын, Кяхтын айкомууд ...элэй хүдэлмэри hулаар ..., колхоз, предприятинуудай ... дутуу дундануудые гүнзэ-...элирүүлэн, тодорхойгоор хү-...лнэгүй.

... зонойнгоо ажабайдалые ...hайжаруулхын тула партий-...ганизацинууд шухала хэм-...жүүлгануудые бэелүүлхэ уял-... Тиибэшье манай республика-... зоной культурно-гэгээрэ-...ра байдалай эрилтэнүүд ...үйсэд хангагдажа шадаг-... Улан-Удэ болон бусад го-...а түсэбэй ёhоор хараалаг-...айрын гэрнүүд саг болзор-...алалгада ороногүй, худал-...маанай, эдеэ хоолой, эм-...зарим эмхи зургаанууд хан-...гөөр хүдэлhөөр. Эдэ дутаг-...ые усадхаха хэрэгтэ боло-хоёо байhан партийна конференцинүүд гол анхаралаа хандуулха болоно.

Мүнөө орон доторнай коммунизмын үргэн далайсатайгаар байгуулагдажа байхада, ажалшадые коммунистическэ ёhоор хүмүүжүүлхэ асуудал ехэ удхашанартай болонхой. Тоосоото үе соо олонхи партийна организацинуудта ниитэ-политическэ хүдэлмэри бага зэргэ hайжарбашье, зарим аймагуудта энэ хүдэлмэри hулаар, ажахытай холбоо барисагүйгөөр, тодорхой бэшээр ябуулагдана. Илангаяа агитколлективүүд муугаар ажаллана. Ажалшадай дунда үнгэргэгдэдэг ойлгуулламжын хүдэлмэридэ хүтэлбэрилхы хүдэлмэришэд хабаадалсанагүй.

Кадрнуудые шэлэн олохо, зүбөөр хубаарилан табиха хүдэлмэри дутуу дундануудтай. Эмхидхэхы шадабаригүй, үүсхэл багатай, даажа абаhан хэрэгтээ хайша хэрэгээр хандадаг хүнүүдэй хүтэлбэрилхы тушаалнуудта дэбжүүлэгдэхэ ушар олон. Мүн предприятинуудай, колхозуудай зарим хүтэлбэрилэгшэдэй зүгhөө гүрэнэй, ажалай журам эбдэхэ, хээгүй хүдэлмэреэ хэhэнээр харуулжа, мэхэлхэ гэхэ мэтын ябадал үзэгдэнэ. Зарим хүтэлбэрилхы кадрнууд бага зэргээр туйлаhан амжалтаараа hанаагаа амаршоод, ажал хүдэлмэреэ hуларуулна. Кадрнуудые хүмүүжүүлхэ, зүбөөр хубаарилан табиха асуудалай мүнөө үедэ айхабтар шухала байhан тула партийна конференци дээрэ энэ асуудал урда урдынхиhаа бүри дэлгэрэнгыгээр харуулагдаха болоно.

Партийна эхин организацинууд манай Коммунистическэ партиин үндэhэ hуури ха юм. Тэдэнэрэй ажал-ябуулгаhаань предприяти, колхозуудай хүдэлмэриин амжалта сүм дулдыдаха зэргэтэй. Энэ ушарые «Механлит» заводой, Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой партийна организацинуудай амжалтанууд гэршэлэн харуулна. Гэхэтэй хамта партиин Тарбагатайн, Прибайкалиин болон бусад зарим айкомууд партийна эхин организацинуудые эмхидхэлэй болон политическэ талаар бэхижүүлхэ хэмжээнүүдые абанагүй.

КПСС-эй айкомуудай ажалябуулга конференци дээрэ бүхы талаhаа харуулагдажа, тэдэнэй ажал хүдэлмэриин дутуу дунданууд большевистскэ ёhоор, хурсаар шүүмжэлэн элирүүлэгдэхэ ёhотой.

Аймагай партийна хүтэлбэрилхы органуудые hунгалта — айхабтар шухала, харюусалгатай хүдэлмэри гээшэ. Тиимэhээ партиин айкомдо хүнүүдые шэнээр hунгахадаа, КПСС-эй Уставай эрилтэнүүдые, партийна демократи, партийна органуудые hунгаха тухай заабариие наринаар сахиха гээшэ тон шухала. Партиин айкомой гэшүүдээр эдэбхитэй, бэлэдхэлтэй, шадамар бэрхэ хүнүүд hунгагдаха зэргэтэй. Аймагай хүтэлбэрилхы кадрнуудhаа гадна, тэндэ үйлэдбэриин түрүүшүүл, эдэбхитэд эрхэбэшэ hунгагдаха зэргэтэй.

Үнгэрhэн жэлдэ КПСС-эй Заиграйн айкомдо 55 хүн гэшүүдээр, 13 хүн гэшүүндэ кандидадаар hунгагдаад, тэдэнэй оройдоо 3-ниинь хүдэлмэришэд, 19-ниинь колхознигууд (тэрэ тоодо 12 колхозой түрүүлэгшэнэр) hунгагдаhан байгаа. Мүн КПСС-эй Кяхтын айкомой 51 гэшүүнhээ, 13 гэшүүндэ кандидадhаа оройдоо 4-ниинь эхэнэрнүүд hунгагдаhан юм. Энэ жэлдэ эдэ мэтын алдуунуудые гаргажа болохогүй.

Болохоёо байhан партийна конференцинүүд партиин айкомуудай тоосоото үе соо хэгдэhэн ажал хүдэлмэриин дутуу дундануудые элирүүлэн, тэдэнээ дары усадхаха хэмжээнүүдые хараалжа, бүхы коммунистнуудай эдэбхи үүсхэлые улам дээшэлүүлхэнь дамжаггүй.

...тухай гол хуули ёhоной проектые зүбшэн хэлсэлгэ

...Союзай болон союзна рес-...ликуудай ажал тухай гол хуу-...ой проектые үргэнөөр зүб-...хэхын тулада хуулиин түс ...«Ажалшадай депутадуу-...едүүд», «Советскэ проф-...», «Совет гүрэн ба хуули», «Социалистическэ хуули», «Советскэ юстици» гэжэ жур-...ла, тэрэшэлэн «СССР-эй ... сүүдэй бюллетеньдэ» то-...жэ СССР-эй Верховно Со-...юзай Соведэй, мүн На-...иностьнуудай Соведэй хуули ...hанамжа дурадхал оруул-...ссинууд шиидхэбэри гарга-...

Ажал тухай гол хуули ёhоной проектые предприятинуудта, эмхи зургаануудта уншажа, зүбшэн хэлсэлгэ эмхидхэхыень профсоюзуудай республиканска, хизаарай, областиин, фабрично-заводской комитедүүдые, месткомуудые ВЦСПС-эй президиум уялгалаа.

Хуулиин проект тушаа ажаглалтанууд болон дурадхалнуудые согсолоод, СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй, мүн Национальностьнуудай Соведэй хуули гаргаха hанамжа дурадхал оруулдаг комиссинуудта дам дамжуулхын тулада ВЦСПС-тэ хүргэхые профсоюзуудай соведүүдтэ дурадхагдаба

Агуухэ Октябриин hайндэрэй хүндэлэлдэ

Москвада ажалшадай баярай суглаанууд болоно

Москвагай үйлсэнүүд болон талмайнууд hайндэрэйхеэр гоёон шэмэглэгдээ. Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй уряануудые бэшээтэй эли тодо транспарантнууд байшангуудай нюур таладань харагдана. Завод, фабрикануудай, научна эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд hайндэрые ажалай шэнэ амжалтануудтайгаар угтажа байна, тэдэнэй нилээд олониинь долоон жэлэй нэгэдэхи жэлэй даалгабаринуудые болзорhоонь урид дүүргээ.

Агуухэ Октябриин 42 жэлэй ойдо зорюулагдаhан баярай суглаанууд Москвагай районуудай предприятинуудта, барилгануудта, эмхи зургаанууд болон hуралсалай газарнуудта ноябриин 3-да болоо.

Ждановска райондо болоhон ехэ суглаан дээрэ КПСС-эй Москвагай городской комитедэй нэгэдэхи секретарь В. И. Устинов элидхэл хээ. Бауманска районой үйлэдбэриин түрүүшүүл, партийна, советскэ, профсоюзна болон комсомолой организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд Н. В. Гоголиин нэрэмжэтэ драматическа театр соо суглараа. СССР-эй Дээдэ болон тусхай дунда hуралсалай министр В. П. Елютин эндэ элидхэл хэhэн байна.

Баярай суглаанууд ниислэлэй бусад районуудта мүн лэ болоно.

(ТАСС).

Советскэ эрдэмтэд США ошохоёо мордобо

Атомай хүсэ амгалан ажалда хэрэглэхэ талаар хүдэлжэ байhан совет эрдэмтэдэй делегаци Нью-Йорк ошохоёо ноябриин 3-да Москваhаа самолёдто hуужа гараа. Академигүүд А. П. Александров, А. А. Бочвар, В. И. Векслер, СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент Н. А. Доллежаль, УССР-эй Наукануудай академиин академик А. И. Лейпунский, профессор И. Н. Головин гэгшэдhээ делегаци бүридэнэ. Атомай хүсэ амгалан ажалда хэрэглэхэ талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи главна управлениин начальник, СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент профессор В. С. Емельянов делегациие толгойлно. Тэрэ хэдэн үдэр урид США ороhон байгаа.

Атомай хүсэ амгалан ажалда хэрэглэхэ талаар Америкын комиссиин түрүүлэгшэ толгойлогшотой США-гэй эрдэмтэдэй Советскэ Союзда hаяхан ерээд ошоhондо харюу болгон, советскэ эрдэмтэд Америкын Холбоото Штадуудта ощоо.

СССР-эй эрдэмтэдэй делегаци США-гэй хэдэн институдууд болон установконуудта хүрэжэ, атомай хүсэ хэрэглэхэ талаар тэндэ хэгдэжэ байhан хүдэлмэритэйнь танилсаха хүсэлэнтэй. Энэ аяншалга атомай хүсэ амгалан ажалда хэрэглэхэ талаар США-гэй болон СССР-эй эрдэмтэдэй хоорондо холбоо хүгжөөхэ хэрэгтэ шухала удхашанартай.

(ТАСС).

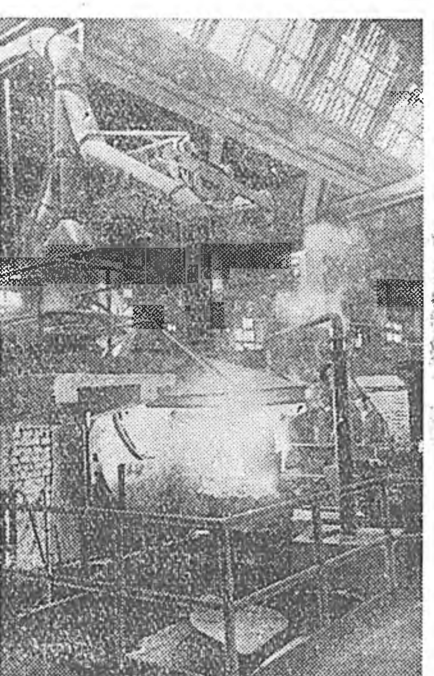

Ленинград. Үнгэтэ металлнуудые электрын хүсөөр хайлуулдаг, орон доторхи нилээн томо пеэшэн «Красный выборжец» гэжэ заводто ашаглалгада үгтөө. **Зураг дээрэ:** электрын хүсөөр металл хайлуулдаг пеэшэн.

ТАСС-эй фотохронико.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улан-Удын «Механлит» заводой слесарь Н. А. Авдоничев ажаллажа байна. Энэ нүхэр Октябриин hайндэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрhэн мүрысөөндэ оролсожо, халаан бүриингөө даабарие 140 процентhээ үлүүлэн дүүргэнэ.

Л. Хайдуровай фото.

СОВНАРХОЗОЙ ТҮРҮҮ ПРЕДПРИЯТИНУУДТА

Бурядай совнархозой горнорудна промышленностиин хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд продукци үйлэдбэрилхэ 10 hарын түсэбые болзорhоонь 10 хоног урид, октябриин 21-дэ дүүргээ.

Долоон жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхэ гэhэн энэ мүрысөөндэ Зэдын комбинадай Холтосон, Первомайска руднигуудай горнягууд, Галуута Нуурай нүүрhэ малтагшад, Ципиканай приискын управлениин алта малтагшад амжалтатайгаар хүдэлмэрилөө.

Энэ жэлдэ галуута нуурайхид Загастай нютагай шулуу нүүрhэ ашаглажа эхилхэ зуураа, газар дээрэhээ малтаха шэнэ арга хэрэглэнэ. Шахтёрнууд энэ арга хэрэглэhэнэйнгээ ашаар ажалайнгаа бүтээсые нилээд дээшэлүүлжэ, продукциингаа өөрынь үные химдаруулhан байна.

Ципиканай управлениин хүтэлбэрилэгшэд Маловск гэжэ приискын алта малтаха хүдэлмэриие оньhожоруулха, бии байhан техникынгээ ашаглалгые hайжаруулха талаар горьтой хүдэлмэри хээ. Мүнөө тус приискынхид 1959 оной түсэбые болзорhоонь дүрбэн hара урид дүүргээд, 1960 оной түсэбөөр ажаллана.

Арбан hарынгаа түсэбые болзорhоонь урид дүүргэhэн мяха-консервын комбинадай, сэмбын фабрикын, «Механлит» заводой коллективүүд түсэбhөө гадуур ехэ продукци үйлэдбэрилжэ байна. Гансахан мяха-консервын комбинадайхид арбан hарынгаа түсэбhөө гадуур 310 тонно колбаса, 309 мянган банка консервэ гаргаба.

П. Иванов.

* *

Совнархоз болон профсоюзуудай областной совет республикынгаа промышленна предприятинуудай социалистическэ мүрысөөнэй III кварталай хүдэлмэриин дүнгүүдые hаяхан гаргаба.

Гурбадахи кварталай туршада Улан-Удын модоной заводой коллектив амжалтатайгаар хүдэлмэрилжэ, совнархозой промышленна предприятинуудай Бүхэсоюзна мүрысөөндэ хоёрдохи hуури эзэлжэ, мүнгэн шанда хүртэбэ.

Зэдын комбинат, Түнхэнэй аймагай тоhоной завод, хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ Яруунын конторын коллективүүд мүрысөөндэ гурбадахи hуури эзэлбэ. Үнгэрэгшэ кварталда Кабанскын, Закаменай тоhоной заводууд амжалтатайгаар хүдэлмэрилөө гэжэ совнархоз болон облпрофсоведэй тогтоол соо тэмдэглэгдэhэн байна.

hү түсэбhөө үлүүлэн худалдана

Агуухэ Октябриин революциин 42 жэлэй ойн hайндэрэй урда тээ дэлгэрhэн бүгэдэ арадай мүрысөөндэ Кабанскын колхозууд эдэбхитэйгээр оролсоо hэн. Тиигэжэ аймагай малшад, таряашад, механизаторнууд мүрысэн ажаллажа байхадаа шэнэ шэнэ амжалтануудые туйлана.

Колхозно таряашадай болон механизаторнуудай эршэмтэй шангаар ажаллаhанайнь ашаар энэ жэл баян ургаса хуряагдаба. Гүрэндэ таряа худалдаха, тушааха түсэб, уялгаяа кабанскынхид болзорhоонь урид дүүргэжэ шадаа.

Тэрэшэлэн аймагай hаалишад hүhаалгаяа урданайхидаа орходоо горьтойгоор нэмээгээ. Тэрэнэйнь ашаар эндэхи артельнүүд, жэшээлхэдэ, Кировэй, Карл Марксын нэрэмжэтэ, «Байкал» болон бусад колхозууд гүрэндэ hү худалдаха жэлэйнгээ түсэб болзорhоонь урид, октябриин 20-до дүүргэhэн тухайгаа мэдээсээ. Нэрлэгдэhэн колхозууд нёдондонойхидо орходоо hураггүй ехэ hү гүрэндөө худалдаа. Мүнөө түсэбhөө гадуур hү худалдажа байhан кабанскынхид КПСС-эй ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумые бэлэг ехэтэйгээр угтахаар шиидэнхэй.

А. Бусурманов.

Шэнэ рекорд

Улан-Удын модоной завод республикын совнархозой харьяата предприятинуудай дундаhаа түрүүлжэ, долоон жэлэйнгээ түсэбые уридшалан дүүргэхэ уялга абаhан юм.

Эндэхи хүдэлмэришэд хэлэhэн үгэдөө хүрэхын тулада оролдон, ажалай шэнэ амжалта туйлана. Модо хюрөөдэлгын цехтэ хүдэлдэг Геннадий Беломестных гэгшын даадаг бригада октябриин 29-нэй үдэр шэнэ рекорд туйлаба: халаан соо 27 кубометр хабтагай хюрөөдэхэ нормотойаад, 60 кубометр хүрэтэр хюрөөдэбэ. Иимэ дүүргэлтэ модоной заводто hая наашадаа байгаагүй юм. Цехын хүдэлмэришэд халаан соогоо 54 кубометр хабтагай гаргаха нормотой. Октябриин hайндэрэй вахтада жагсаhан нүхэр Беломестных гэгшын бригада бүхы цехынгээ хэхэ юумые гансааран дүүргэжэ шадаба.

Бригадын гэшүүд Ольга Эпова, Мария Пастернак, Евдокия Очирова даажа байhан техникээ hайнаар ашаглажа, хүдэлмэриингөө сагай минута бүхэниие хэрэглэн, иимэ рекорд туйлаа.

Д. Аюшеев.

Гээгдэлhээ гараhан колхоздо

Байгша оной эхеэр аймагай хүдөө ажахын түрүүшүүлэй зүблөөн дээрэ Ждановай нэрэмжэтэ колхозой 2-дохи тарян ажалай бригадын бригадир нүхэр В. Кушкин иигэжэ мэдүүлээ hэн:

—Манай бригадынхид энэ жэлдэ орооhо тарянай ургаса дээшэлүүлхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулжа, бүхы тарялангай гектар бүриhөө 15 центнерhээ доошо бэшэ ургаса абахаар шиидэнхэй. Бидэнэр энэ уялга абахадаа колхозойнгоо тарян ажалай 1-дэхи бригадынхидые социалистическэ мүрысөөндэ уринабди.

Тиигэжэ тус колхозой хоёр бригаданууд тарянай ургасые дээшэлүүлхын түлөө шангаар тэмсэжэ эхилээ юм. Эндэхид бүхэли үбэлдөө, хабартаа тарялан дээрээ хамта 3104 тонно гэхэ гү, али гектар бүриин 21 центнер нэгшээгдэhэн наг шэбхэ гаргажа тараагаа. Мүн 20 тонно элдэб минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэгдээ. Хабарай тарилга хэзээ хэзээнэйхиhээ богони болзорто, hайн шанартайгаар хэгдээ hэн. Тиигээд бригаданuудта тарянай буртаг үбhэ, үрмэдэhэ сэбэрлэхэ тушаа ехэхэн хүдэлмэри хэгдэhэн байха. Гадна колхознигуудай оролдосото ажалые хүсэд харюулан, энэ жэлдэ алишье бригададань орооhо тарянай ургаса тон hайнаар гараа. Бүхы ургасын хуряагдажа дүүрээд байхада социалистическэ мүрысөөнэй дүн гаргагдажа, нүхэр А. Плюснинэй хүтэлбэрилдэг 1-дэхи бригада эрхим амжалта туйлаhан байба. Эндэхид тарялангай гектар бүриhөө 18 центнер ургаса абаhан байна. Тиихэдэ колхоздо бүхыдөө гектарай 17 центнер орооhон абтаа hэн.

— Бидэ мүнөө жэлдэ мүрысөөндэ булигдаабди. Теэд яахаб. Ямар нэгэ талань заабол илалта туйлахын тула мүрысэдэг ёhотой ха юм. Ерэхэ жэлдэ манайшье бригадынхид улам hайнаар хүдэлжэ, илалта туйлахын түлөө эрид тэмсэхэ байха,—гэжэ 2-дохи бригадын бригадир нүхэр Кушкин мэдүүлнэ.

Үндэр баян ургасаяа гээлтэгүйгөөр хуряажа абахын тула артелиин механизаторнууд хуряалгын үедэ эршэмтэй шангаар ажаллаа. Тэдэнэй дунда эрхим комбайнер А. Димов «С-6» маркын комбайнаар 400 гектар таряа хадаа, хуряагаа. Мүн комбайнернууд Г. Непомнящих, М. Пуховский гэгшэд бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлдэг байба.

Энээнэй ашаар колхоз аймаг соогоо эгээн түрүүлэн ургаса хуряалгаяа дүүргэжэ, гүрэндэ орооhо таряа худалдаха түсэб, уялгаяа болзорhоонь холо урид хүсээгээд, уялгаhаа гадуур нилээд ехэ таряа худалдаа юм. Артель хамтадаа 18 мянга 440 центнер эрхим шанартай таряа гүрэнэйнгөө амбаарта оруулан-хай. Эндэхид мүнөө бүхы үрэhэ хүрэнгөө хүсэд бэлдэжэ хаагаад, нилээд ехэ таряа страховой фонддо, малай тэжээлдэ таhалагдаа. Тэрэшэлэн гэшүүдэйшье ажалта үдэртэ орооhо талхан горьтой хүртэхөөр хараалагдана.

Тус колхозойхид байгша ондо хартаабхын эрхим hайн ургаса абаа. Гектар бүриhөө 100 центнерhээ доошо бэшэ хартаабха хуряажа, гүрэндөө түсэбhөө гадуур 850 центнер хартаабха худалдаад байна.

Эдэ бүгэдэ колхозой правлени (түрүүлэгшэнь нүхэр П. Франчук, партийна организациинь секретарь нүхэр А. Дарханов) бригаданuудта ажалай эмхидхэл эрид hайжаруулжа, бүхы колхознигуудые абаhан уялгаяа дүүргэхэ хэрэгтэнь элсүүлэн зоригжуулжа, хаа хаанагүй социалистическэ мүрысөө hайнаар, үргэн далайсатайгаар эмхидхэжэ шадаhанай ашаар туйлагдаа.

Тиигэжэ энэ колхоз hая болотор Байкало-Кударынгаа аймаг соо тарян ажалаар эгээл гээгдэнги артель байhанаа мүнөө түрүүшүүлэй зэргэдэ гараба.

Е. Ненашев.

Долоон жэлэй шэнэ барилганууд

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) 1. ЧЕРНИГОВ. Десна мүрэнэй эрье дээрэ шэнэ томо предприяти—холимол утаһанай завод баригдажа байнхай. Эндэ 25 элдэб барилганууд бодхоогдохо. Барилгын хэр ехэ байһые главна корпусойнь хэмжээн харуулжа үгэнэ: энэ корпус 15 гектар талмай эзэлхэ юм. Наука болон техникын шэнэ туйлалтануудые хараада абан, энэ заводой проект зохёогдоһон байха юм. Үйлэдбэринь үргэнөөр онһожоруулагдаһан, автомадаар зэбсэглэгдэһэн байха. Туршалгын үйлэдбэриин цехые жэлэй эсэс хүрэтэр ашаглалгада үгэхын түлөө барилгашад мүрысэнэ. Тус предприяти утаһа, хэмэл һара бүтээхэ материал гэхэ мэтые үйлэдбэрилэн гаргаха юм. Эндэ главна корпусой барилга харуулагдана. Киевэй барилгын институтдай зохёоһон проектын ёһоор энэ корпусой барилга хэгдэнэ. 2. УКРАИНЫН ССР. Кременчугска ГЭС-эй барилгашад абаһан уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүргээ. Кременчугска гидроузелэй судна ябуулгын шлюз болзорһоо урид баригдажа, саг зуурын ашаглалгада үгтоо. Днепровско флотилиин гол мүрэнэй суднанууд судиаар ябадаг шлюзын камераһаа гаража ябана.

ТАСС-эй фотохронико.

Лектор-атеистнүүдэй һуралсал

Партиин Улан-Удын горком политическэ болон научна эрдэм дэлгэрүүлхэ республикадахи бүлгэмэй правленитэй хамта лектор-атеистнүүдэй үдэшын семинар эмхидхэбэ.

Энэ семинарта лекци уншахын тулада городой эрдэмтэд — дээдэ һургуулинуудай эрдэмтэд, партийна, советскэ хүдэлмэрилэгшэд хабаадуулагдаха.

Семинарта хабаадагшад хори гаран темэ үзэжэ гараха. Жэшээнь, шажан мүргэл хаанаһаа бии болооб, юундэ эрдэм ухаан шажанда эсэргүү байдаг бэ, православна, ламын мүргэл гээшэ юун бэ, иимэ мүргэлэй һайндэр, заншал хүндэ туһа хүргэдэг гү, Коммунистическэ парти, Советскэ правительство шажан мүргэлдэ, иимэ эмхи зургаануудта ямараар хандадаг бэ гэхэ мэтын асуудалнуудые үзэхэ юм. Хүн зоной дунда научно-атеизмын пропаганда хайшан гэжэ ябуулха тухай лекцинүүд уншагдаха.

Мүнөө энэ семинарта лекцинүүд уншагдажа эхилээ, ерэхэ жэлэй февраль болотор хэшээлынь үргэлжэлхэ.

Н. Миронов.

Партийна ажабайдал

Юундэ гээгдэлдэ ороов?

Түүхэтэ долоон жэлэйнгээ түсэб бэелүүлжэ захалхадаа Курумканай аймагай «Коммунизм» колхозой гэшүүд горьтой уялга абажа, урдаа ехэ зорилгонуудые табиһан юм. Мүнөө жэлэй 9 һарын үнгэрөөд байхада тэрэ түсэб ямараар бэелүүлэгдэжэ байнаб гэжэ хаража үзэхэ болоо һаа, тоншье хангалтагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Мүнөө жэл колхоз хамта 3660 центнер һү һааха ёһотой байһан аад, 9 һара соо 2700-гаад центнер абаад байна. Мүнөө һү һаалга үдэрһөө үдэртэ доошолжо байна.

Мяха абаха талаар мүн лэ бэрхэшээлтэй байдал тохёолдоо. Колхоз 1860 центнер мяха абажа, тэрэнэйнгээ 1560 центнерые гүрэндэ худалдаха уялга абаһан юм. Харин мүнөө оройдоо 859 центнер мяхан абтажа, гүрэндэ 692 центнер худалдагдаа.

Абаһан уялгаяа дүүргэхэгүй болоод байхадаа колхозой хүтэлбэрилэгшэд яаралтай, шухала хэмжээ абажа байна гү гэхэдэ, тииһэн юумэн үгы. Үбһэ тэжээл элбэгтэйшье һаа, гүрэндэ тушаагдаха мал һайн харууһа, эдеэлүүлгэндэ табигдажа, шахагданагүй. Ерэхэ үбэлдөө, шэнэ жэлэй гаратар гүрэндэ худалдагдаха поршоонхо, гахайнуудые эртээнһээ шахажа, түргэнөөр томо болгожо захалха хэрэгтэй байгаа. Теэд иимэ хүдэлмэри эмхидхэгдэнэгүй. Декабрь һара соо гүрэндэ тушаагдаха 275 гахайн дунда зэргын шэгнүүр мүнөө хоёршье пүүд болоногүй. Тэдэ гахайнууд мүртэй байрашьегүй, харууһа муутай.

Тэрэшэлэн нооһо, үндэгэ абаха уялгаяа колхоз дүүргэжэ шадаагүй.

Абаһан уялгаяа яахадаа иимэ муугаар дүүргэжэ байнаб гэхэдэ, колхозой правлени, партийна организаци хэлэһэн үгэдөө хүрэхын түлөө зоной гоо дунда эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулжа бираагүй. Социалистическэ уялгануудай дүүргэлтые колхозой партийна организаци хододоо хинан шалгажа, гээгдэлһээ гараха хэмжээ саг сооньабажа байгаагүй.

Энэ парторганизациин, тэрэнэй бюрогой хүдэлмэриин нэгэ ехэ дутагдал юуб гэхэдэ, зонойнгоо дунда социалистическэ мүрысөө ёһотойгоор дэлгэрүүлжэ, хүтэлбэрилжэ шаданагүй. Социалистическэ мүрысөөнэй дүнгүүд саг соогоо гаргагдажа, малшадай суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсүүлэгдэжэ байгаагүй. Мүн энэ асуудал партийна суглаан дээрэшье зүбшэн хэлсэгдээгүй байна.

Бригада, фермэнүүдтэ хүдэлмэрилдэг олон коммунистнууд түрүү үүргэеэ харуулнагүй, колхозникуудые ударидан, шэнэ шэнэ амжалтануудай түлөө тэмсэнэгүй. Хэтэрхэдээ зарим коммунистнууд, жэшээлхэдэ, нүхэд Толстихин, Молчанов, Иванов гэгшэд ажалһаа хулжадаг, ажалай журам эбдэдэг байна. Эдэ коммунистнуудай иигэжэ ажалай журам эбдэжэ, ажалһаа залхууран, өөдэгүй тулюур ябадал гаргажа байхадань партийна бюро, тэрэнэй секретарь нүхэр Филиппов хэмжээ абадаггүй, тэдэниие дурандань орхидог заншалтай.

Эндэ хаа-яа партийна суглаан болоходоошье, партиин айкомой дурадхаһан асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээд лэ, ажал хүдэлмэриин, партийна организациин доторой шухала шухала асуудалнууд табигдадаггүй, шиидхэгдэдэггүй байна.

Бригадирнуудаар, фермые даагшадаар ажаллажа байһан зарим коммунистнууд дааһан ажалдаа харюусалгагүйгөөр хандана. Партийна бюро тэдэнэй хүдэлмэриие хинан шалгадаггүй, мүнөө жэл нэгэнэйншье тоосоо дуулаагүй, зүбшэн хэлсээгүй.

Саашань олон колхозникууд, илангаяа гэрэй эзэн эхэнэрнүүд нийтын ажалда хабаадалсанагүй, хабаадалсаашье һаа, дүтэ тойроной энэ тэрэ юрын хүдэлмэри дүүргэһэн болоод, гэрэйнгээ ажал хэжэ байдаг.

Энэ колхозойхид һайнаар оролдоо һаа, мүнөө жэлэйнгээ социалистическэ уялгые амжалтатайгаар дүүргэхэ арга боломжотой. Энэ арга боломжоёо һайнаар хэрэглэхын тулада партийна организаци эгээн түрүүн малшадай дунда эмхидхэлэй, нийтэ-политическэ хүдэлмэри һайнаар ябуулдаг болохо ёһотой.

О. Раднаев,
манай корреспондент.

Курумкан.

РЕДАКЦИИН ПОЧТОҺОО

Хубиингаа мал үсөөн болгохо

Хамтынгаа ажахые саашадань хүгжөөхын тула олониитэ колхозникуудай ехэ оролдолго гаргажа байһаниинь элитэ. Тиигэһэнэй ашаар хамтын зөөри арьбадхагдажа, колхозникууднай бүри баян ажаһуудалтай боложо байна. Иимэ үедэ хубиингаа ажахые бага болгохо, өөр өөрын харьяата малай тоое үсөөрүүлхэ гэжэ шиидэнхэй.

Теэд зарим колхозникууд хубидаа олон мал барижа, өөрын ажахыгаар һамаараад, колхозой үйлэдбэридэ хабаадалсадаггүй байна. Иимэ ушар Хэжэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо үзэгдэнэ. Энэ колхозойхид Уставтаа хубилалта оруулха гэжэ хамтынгаа суглаан дээрэ 1957 ондо шиидэһэн байгаа. Хубиингаа ажахыда хоёр үнеэ, табан хони ямаа бариха, 0,60 гектар газар эдлэхэ гэжэ хэлсээ һэн. Мүн колхозой газар дээрэ ажаһуудаг алба хаагшад, хүдэлмэришэд 0,15 гектар эдлэжэ болохо гэжэ шиидэгдэһэн юм.

Иимэ хубилалта хэхэ гэжэ хэлсэхыншье хэлсээд, тэрэнээ бодото дээрэнь бэелүүлхэ гэжэ хэншье оролдоогүй. Тиимэһээ мүнөө зарим колхозникууд Уставай нормоһоо үлүү олон мал хубиингаа мэдэлдэ бариһаар. Зарим бүлэнэр 5—6 үхэр, 10—15 хони ямаа, мүн сар, мори баряад, 0,60 гектарай орондо 0,80—0,90 гектар газар эдлээд, колхозой сабшалан дээрэ малаа бэлшээжэ, үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ байһаар. Колхозой гэшүүд Ц. Доржиев, Т. Тугутов, Т. Жигжитов, Ц. Цыбиков, Ж. Жамьянов, Г. Гашинов гэгшэд үмсынгөө ажахыда 5—6 үхэртэй, 10—15 хони ямаатай юм. 2-дохи, 3-дахи комплексно бригадануудта колхозой гэшүүн бэшэ олон айлайхи һуурижанхай. Тэдэнэр мүн лэ хамтын газар дээрэ үхэр малаа бэлшээнэ, 30—40 соотог газар эдлэнэ.

Хүдөө ажахын Устав наринаар сахиха, хубиингаа мэдэлдэ баридаг малай тооё үсөөрүүлжэ, хамтынгаа баялигые улам арьбадхахын тула оролдохоор саг тулаа.

Д. Улзуев.

Хэрэгтэй частьнуудые хаанаһаа абахаб?

Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада Кяхтын аймпотребсоюзай магазинууд мотоцикл олоор худалдаа. Тэрээниие абагшадта запас частьнуудай хэрэгтэй болохонь элитэ. Гэбэшье эндэхи нэгэшье магазинда тиимэ частьнууд худалдагданагүй. Ямар нэгэн частиинь, жэшээлхэдэ, камера, покрышка, динамик гэхэ мэтыень һэлгэхэ гэхэдээ, бүхы магазинуудаар бэдэржэ тулиха ушартай бологдоно. Хэды бэдэрбэшье, олдохогүй байна.

Запас частьнуудые городһоо асаржа наймаалдаг болохо тухай хэдэ дахин эрилтын хэгдэбэшье, худалдаа наймаанай организациин хүтэлбэрилэгшэд ямаршье хэмжээ абаагүй байһаар.

Д. Цыденов.

ХЭБЛЭЛЭЙ ШЭНЖЭЛЭ...

Соёл гэгээрэлэй хүдэлмэри тодорхойгоор харуулха

Мухаршэбэр — республикымнай нилээд ехэ аймагуудай нэгэниинь мүн. Ажахыгаа, соёл культураяа хүгжөөн дэбжээхэ хэрэгтээ илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ тус аймагай горьтойхон амжалта туйлаһаниинь арсалтагүй. Гансахан культурна байгуулалтыеншье абажа үзэбэл, ехэ хубилалта болонхой. Аймаг дотор соёл гэгээрэлэй хэдэн арбаад эмхи зургаанууд, тэрэ тоодо культурын хоёр байшан, 30 клуб, 15 библиотекэ, мүн хэдэн олон улаан булангууд, культбазанууд ба киноустановконууд тоологдоно.

Аймаг дотор соёл гэгээрэлэй айхабтараар дэлгэрһые үшөө ямар баримта гэршэлнэб гэхэдэ, олонтоото багшанар, врачууд, зоотехнигүүд, агрономууд болон бусад мэргэжэлтэд эндэ ажаллана. Имагтал аймагай һургуулинуудта 200 гаран багшанар, колхозуудта, совхоздо хүдөө ажахын 140-өөд элдэб мэргэжэлтэд хүдэлмэрилнэ. Тиихэдэ радио, телефон, электрын гэрэл, хэблэл гэхэ мэтэ зүйлнүүд эндэхи хүн зоной ажабайдалай зайлуулагдашагүй хэрэгсэлнүүд болонхой.

Тиин ажалшадай ажабайдалдахи туйлай ехэ эдэ хубилалтанууд, соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай ажал хүдэлмэри аймагай газетын хуудаһануудта хэр зэргээр харуулагданаб гэһэн асуудал табиха хэрэгтэй болоно. Табигдаһан асуудалда тодо харюу үгэхын тула «Вперед» газетын һүүлэй хэдэн һарын туршада гаргагдаһан номернуудые шэнжэлэн үзэбэбди. Тиин аймаг доторхи культурна байгуулалтые, соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай ажал-ябуулгые тус газетэ угаа халирхайгаар харуулна гэжэ нэн түрүүлэн тэмдэглэебди.

Энэ тобшололые ямар баримтанууд тодорхойлон гэршэлнэб? «Вперед» газетэ аймагайнгаа ажахые болон культурна байгуулалтые бүхы талаһаань үргэнөөр харуулха гүйсэд арга боломжотой. Долоон хоног бүхэндэ гурбан удаа дүрбэн нюурта энэ газетэ хэблэгдэн гаргагдана. Гэбэшье, энэ арга боломжоёо газетын редакци хүсэд хэрэглэнэгүй. Соёл гэгээрэлэй асуудалда, культурын эмхи зургаануудай ажал-ябуулгада зорюулагдаһан өөдтэй материал һүүлэй гурбан һара соо газетэ үгөөгүй байба. «Гурбан жэлэй соёлой доботолго» гэһэн тусгаар булантай болоһон аад, харин тэрэнээ олонхи ушарта газетын редакци мартадаг байха юм.

Аймаг доторхи соёл культурын хүдэлмэриие мүнөө абажа үзэхэ болоо һаа, газетын саг үргэлжэ анхаралаа хандуулжа байхаар асуудалнууд нилээд олон ха юм. Культурно-гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаанууд үбэлэй үедэ хүдэлмэрилхэ хэрэгтээ мүнөө ехэ бэлэдхэл хэжэ байна. Харин энэ асуудалаар үнгэрэгшэ һарада гансахан статья толилһон бэсэрээ, тэрээгээрээ редакци һанаагаа амаршоод, харин мүнөө энээн тухайда юушье бэшэхээ болишонхой.

Магад культурно-гэгээрэлэй ... дэлмэри аймаг доторнь ... һайнаар табигданхай ха ... мэшье бэшэ байна. Жэшээнь ... бан жэлэй соёлой доботолго ... асуудалаар Хара Шэбэрэй ... Соведэй сесси дээрэ яһала ... хой шиидхэбэри абтаһан ... Харин мүнөө хаража үзэхэ ...

«Доботолгын хоёрдохи жэл ... жэ байна. Хэдэн палисад ... дүрбэ-табан шэнэ гэрнүүд ... МТФ-дэхи улаан булан ... мүнөө юуншье эндэ ... дүй... Хүүгэдэй сад, амбу ... баригданагүй» гэжэ ... газетэ һаяшаг бэшээ һэн ...

Мүн тус газетэ:

«Кино, танцануудһаа бэшэ ... шье хүдэлмэри клубуудта ... данагүй...». гэжэ энэ һарын ... гаар гаргагдаһан нэгэ номер ... дэглээ бэлэй.

Боомой клубта культурно- ... рэлэй ямаршье хүдэлмэри ... гэхын аргагүй, клубай гэр ... зайдан заннараа. Клубай ... мүнөө хүрэтэрөө нэгэшье ... тулгэн буулгагдаадүй гэжэ ... дэм» совхозой бүлэг залу ... наяхан партиин обкомдо ... юм.

Эдэ бусад жэшээ барим... аймагай культурно- гэгээрэ... хи зургаануудай ажал-ябу... горьтойхон дутагдалнуудай ... байһые гэршэлэн харуулна ... тал энэ ушарһаа нингын ... сахиха тухай тусгаар ... ажалшадай депутадуудай ... Соведэй сесси дээрэ һайш... шэн хэлсэгдэжэ баатай ...

Соёл культурын эмхи зургаануудай ... ажалшадай дунда түйлай ехэ ... гээрэлэй хүдэлмэри эрхилэн ... даг. Жэшээ болгон клубшье ... үзээ һаа, нэн түрүүн энэ ... шадай сүлөөтэй сагаа ... гүримаар үнгэрэжэ, амарж... тон шухала гуламта байна ... Тиимэһээ клубай хүдэлмэри... шын саг үргэлжын анхарал... ха ушартай. Мүн библи... улаан булангай, культба... дэлмэри, ажалшадай уран ... най самодеятельность, кино,... газетэ, ном, физкультура ... спорт үргэн нийтэ хүн зоно... додоо һонирхуулжа байдаг... иимэһээ эдэ бүгэдэ ... номер бүхэндэ бэшэгдэж... ха зэргэтэй. Жэшээнь, ... уран һайханай гү, али ... литическэ шэнэ ном тухай... хан тайлбари бэшээ газетэ... болохо байһан бэлэ юм.

Соёл гэгээрэлэй ажал ... тухайда газетэдэ элдэб ... нүүдые табижа, элдэб ... шэжэ болоно. Заатагүй ... ехэ материал толилхо ... доод яахаб, харин «культу... дэлмэриин хроникэ», «С... һониин» гэһэншье тусгаар ... зетэ эмхидхэхэ аргато... бшуу. Мүн соёл культурые ... байдаг хүнүүдые огто мар... лохогүй.

КПСС-эй XXI съезд ара... коммунистическэ үзэл бодо... мүүжүүлхэ, шэнэ хүниие ... жүүлхэ хэрэг эрид һайжар... рилго партиина организа... мүн соёл гэгээрэлэй эмхи ... нуудай үмэнэ табиһан ба... Мүнөө соёл гэгээрэлэй эм... гаанууд ажалшадай дунда... тико-хүмүүжүүлгын болон ... но-гэгээрэлэй хүдэлмэрии... шэнэ арга методуудые ... боложо байна. Тиин соёл... лэй эдэ бүгэдэ асуудалну... гай газетын гол анхарала... зэргэтэй.

„БУРЯТ ҮНЭНДЭ" БЭШЭ... ҺҮҮЛЭЭР

„Угаадаһа, зайладаһа... болоһон уршагта хэр...

Иволгын аймагай Оронг... һургуулиин директор нүхэр ... новэй алдан хойгог, хүн ... хэрэг гаргаһан тухай ... бэшэг нимэ гаршагтаһаа... газетын октябриин 8-най ... «Мархайн аша Тархайн» ... толилогдоо һэн.

— Газетэдэ толилогдоһон ... соохи баримтанууд шалга... дорбо,—гэжэ КПСС-эй ... айкомой секретарь нүхэр ... польский манай редакцида ... ба.

КПСС-эй айкомой бюрог... дани дээрэ энэ асууда... хэлсэгдэжэ, ажалай хуу... нэйнь түлөө Цыденов... зэмэ тохогдоо. Һургуулин... Чимитовае хуушан хүдэ... дахяад оруулха хэрэг...

БУРЯТ ОРОН ДОТОР СОВЕТ ЗАСАГ ТОГТООХЫН ТҮЛӨӨ ТЭМСЭГШЭД

НҮХЭРЭЙНГӨӨ ДУРАСХААЛДА

Цыбик-Доржо Будаевичые бүри багахан хүбүүн ябахадань мэдэдэг, тэрээнтэй сугтаа наадажа ябадаг байһан хүм. Эсэгэтээ Һүхын Булаг нютагта ерэхэдэмни Цыбик-Доржо баяшуулай хони адуулжа байдаг һэн. Абынгаа орхёод, танилнуудтаа ошоходонь Цыбик-Доржотой үдэр дүүрэн бэлшээри дээрэ һүрэг олон хонидые хулайлжа, наадажа ябадаг һэмди. Тиигһээр байтараа Цыбик-Доржо Тарбагатайн аймагай Десятниково тосхоной шэмээшэг баяшуулай хүлһэншөөр ажалладаг болобо.

Ород бурят хоёр хүбүүд тэрэ сагта ягаадшье тиитэрээ нүхэрлэһэн, һалашагүй хүнүүд болоһон юмбибди—мэдэнэгүйб, харин бэе бэеһээ юугээшье гамнахагүй, юушье нюухагүй, аха дүү хоёр шэнги ябадаг байгаабди. Харин тэрэ үедэород нюдарган баяшуул бурядуудые, тэрэ саанаа үгытэй ядуу үншэн хүбүүе хүншье гэжэ тоодоггүй, шоо үзэдэг байгаа.

Тиигэжэ энэ тэрэ ородшье, бурядшье баяшуулда хүлһэншөөр ажаллаһаар эрэ боложо, хүнэй зэргэдэ хүн боложо байхадань Октябриин социалистическэ революци болобо. Үе наһаараа үгытэй тулюур ябаһан Цыбик-Доржо Будаевич Будаев оронойнгоо бүхы арад зонтой хамта эрхэ сүлөөгөө оложо, нютагайнгаа бурят зоной дунда ехээр хүндэлэгдэдэг, түбшэн даруушье һаа, олониитын хэрэгэй болоходо эдэбхитэй шударгы тулада 1918 ондо Сутайн сомоной Соведэй түрүүлэгшээр һунгагдаһан байна.

Нютагайнгаа засаг түрэ даажа байхадаа, нүхэр Будаев нюдарган баяшуултай, ламанартай, ангиин бусад дайсадтай эрид шанга тэмсэл ябуулжа, ехэ оролдосотойгоор, шэн зоригтойгоор Совет засаг бэхижүүлжэ, түбхинүүлжэ байгаа. Сомоной Соведэй түрүүлэгшээр ажаллажа байха зуураа, баяшуулай, ангиин дайсадай хэды эсэргүүсэбэшье һаань, нүхэр Будаев Улаан гвардиин сэрэгүүдые эдеэ хоолоор, мори унаагаар, үбһэ тэжээлээр хангахын тулада ехэ оролдолго гаргадаг байба. Тиигэжэ Цыбик-Доржо Будаевич Совет засагай тогтоһон түрүүшын үдэрнүүдһээ шэнэ, арадай засагай түлөө эрид шанга тэмсэлшэ байһанаа харуулһан байна.

Тиигэһээр байтар Байгал шадар (мүнөө Бурядай АССР) Совет засаг унажа, нүхэр Будаев шэнги эдэбхитэдэй, советскэ хүдэлмэрилэгшэдэй элитээр байхын аргагүй, нютаг урилан ондоо тээшээ ошохо гү, али нюусаар байха хэрэгтэй болоо һэн. Нюугдажа, далдаар ябажа байтарнь нэгэтэ нютагайнь нюдарган баяшуул, ламанар гомдожо, атаман Семеновой сагаантанай гарта оруулгаһан юм. Гам хайрагүйгөөр шуһалжа, нүжэлжэ, үхэрэгнь сохёод, сагаантан тэрэниие үхөө гэжэ тоолохо мүртөө үшөө хүлеэд, сагаан талын дунда хаяжархиһан байгаа. Тиигүүлшоод, зүгхэн амитай хэбтэхэдэнь тушаан боложо, дайралдаһан малшад олжо, амиинь абарһан гэхэ. Тиигээд нилээдхэн сагай үнгэрһэн хойно арай гэжэ хүл дээрээ гараад, ябажа байтарнь нютагай баяшуул баһа гомдожо, мүргэжэ сагаантанай һабарта оруулба.

Баһал тамалжа, үгэ алдуулгажа ядаад, сагаантан нүхэр Будаевые толгойн саазаар хэһээхэ—буудажа алаха гэжэ шиидхэһэн байна. Тиигээд буудахаяа хүдөө абаад гаража ябатарнь Цыбик-Доржо Будаевич Барыкино-Ключи руу зугадажа шадаһан гэхэ.

Тэрэнэй һүүлээр нюугдангүй ябаха аргаһгүй болоо һэн. Нюуса далдаар ажаһуужа байха зуураа, нүхэр Будаев Баруун Харганаагай хошуунай бурят зоной дунда партизан хүдэлөө үүсхэхэ хүдэлмэри ябуулжа байба. Тиигээд 1919 оной декабрь һарада Мухаршэбэр тосхон сагаантанһаа сүлөөлэгдэжэ, Прибайкалиин главна штабай байгуулагдахада нюусаар хүдэлмэрилжэ байһан эдэбхитэдэй дундаһаа нүхэр Будаев шэлэгдэжэ, партизануудые эдеэ хоолоор, мори унаагаар, үбһэ тэжээлээр хангаха инструктораар томилогдоһон байха юм. Цыбик-Доржо Будаевич энэ тушаалда ажаллажа байхадаа гол түлэб бурят нютагуудаар ябажа, улаан партизануудта эдеэ хоол, мори унаа, үбһэ тэжээл суглуулдаг, зөөлгэдэг байгаа. Мухаршэбэрэй аймагай бурядшье,ород-шэмээшэгшье зоной дунда нилээд мэдээжэ болоһон, хүндэтэй солотой байһан тулададаа нүхэр Будаев энэ харюусалгатай хүдэлмэреэ амжалтатайгаар ябуулжа байһан юм.

Сагаантантай, хариин булимтарагшадтай хэһэн тэмсэлэй хатуу шэрүүн жэлнүүдтэ нүхэр Будаевай эрид зоригтой, Совет засагай түлөө ами бэеэ, хүсэ шадалаа хайрлангүй ажаллахаар бэлэн байһаниинь харагдадаг һэн. Тэрэниие ангиин дайсадай хоро үһөөшье, заналташье айлгадаггүй, хүйтэ нойтоншье, саһа бороошье зогсоодоггүй байгаа. Улаан партизануудые эдеэ хоолоор, мори унаагаар дутаахагүйн тулада Цыбик-Доржо Будаевич унтаха нойргүйгөөр, амарха сүлөөгүйгөөр ажаллажа, хүдөө нютагуудаар үдэр һүниие илгадгүй ябажа байдаг һэн.

Тиигээд сагаантанай дээрмэшэдһээ, хариин эзэмдэгшэдһээ Бурят оронойнгоо сүлөөлэгдэхэдэ 1920 онһоо 1921 он болотор нүхэр Будаев Баруун Харганаагай хошуунай ревкомой түрүүлэгшын орлогшоор ажаллаһан байна. 1921 онһоо Уляангиртын сомоной ревкомой түрүүлэгшээр томилогдожо, энэ тушаалдаа 1923 оной һүүл болотор ажаллаа. Һүүлээрнь Суулгын сомоной Соведэй түрүүлэгшээр томилогдожо, тэндээ 1929 он болотор ажаллаба.

Совет засагай түлөө хүсэ шадалаа гамнангүй, үнэн сэхээр тэмсэжэ байһан энэ большевигтэ нютагай ангиин дайсад—нюдарган баяшуул, ламанар үнинэй хоро үһөө һанажа, хайшан гэбэл дороо дарахаяа оролдожо ябадаг байһан юм. Тиигээд Совет засагта эсэргүү буһалгаа татажа байха үедөө тэдэнэр нүхэр Будаевые һэмээхэнээр алаха гэжэ шиидэһэн байна. Теэд тэдэнэй хорото һанал бэелүүлэгдэхэгүй байшоо.

Партиин үнэн сэхэ хүбүүн байһан туладаа манай хүршэ Монгол ородо ажаллахаар нүхэр Будаев гэнтэ эльгээгдэбэ. Партиингаа даалгабариие дүүргээд, хойто жэлдэнь нютагаа ерэхэдэнь буһалгаа татагшад доро дарагдаһан, ангиин хорото дайсад амаа татуулһан байгаа.

Нютагаа ерэмсээрээ ТОЗ эмхидхэжэ, арад зоноо хамтын ажалтай болгохын тулада тэрэ ехэ хүдэлмэри ябуулба. Тиигээд 1930 онһоо эхилжэ хоёр жэл соо ТОЗ-ой, һүүлээрнь коммунын түрүүлэгшээр ажаллажа байба. Тэрэнэйнгээ һүүлээр хоёр жэл соо Суулгын сомоной Соведэй түрүүлэгшээр, 1935 онһоо 1936 он болотор Сагаан-Шулуутайн сомоной Соведэй түрүүлэгшээр ажаллаһан юм.

Толгойн сааза дуудуулхаһаа нааша ами наһаяа хайрлангүй ажаллажа. Совет засаг тогтоохын түлөө эрид шангаар тэмсэжэ ябаһан нүхэр Будаев 1937 ондо үбдөөд, наһа бараа бэлэй.

Партиин үнэн сэхэ хүбүүн, Совет засагай түлөө шэн зоригтойгоор тэмсэгшэ Цыбик-Доржо Будаевич Будаевай арюун һайхан дурасхаал бидэнэр, нүхэдэйнь зосоо, Түгнэ—Суулга—Сагаан Шулуутай—Алтаһын колхозникуудай зүрхэ сэдьхэлдэ хододоо байхал.

Нютагайнь зон Суулга нютагта тэрэнэй дурасхаалда хүшөө бодхооха гэжэ шиидхээ.

И. Ковалев,
1913 онһоо хойшо КПСС-эй гэшүүн, пенсионер.

Ударнигуудай оролдолго

Агуухэ Октябриин 42-дохи ойн һайндэр хүрэтэр тоотойхон үдэр үлэбэ. Предприяти бүхэн һайндэрэй хүндэлэлдэ абаһан уялгануудай гол түлэб дүүргэжэ байна.

Улан-Удын судна бүтээдэг заводой главна механигай таһагай хүдэлмэришэд һүүлэй хоёр һарын туршада хэзээ хэзээнэйхиһээ һайнаар хүдэлжэ байнхай. Нормоёо дүүргэдэггүй нэгэшье хүн байхагүй. Ингэжэ оролдосо ехэтэйгээр ажалланай ашаар энэ таһагай хүдэлмэришэд октябрь һарынгаа даалгабари болзорһоонь табан хоногоор түрүүн дүүргэбэ.

Заводой дирекци, партком, профкомой социалистическэ мүрысөөнэй дүн гаргаха зуураа, түрүү хүдэлмэришэдтэ коммунистическэ ажалай ударнигай нэрэ зэргэ олгоһон байна. Тэдэнэй тоодо түмэршэ дархан М. Ф. Баклушин, станогшо А. Ткачук, токарь А. Н. Гуляев болон бусад түрүүшүүл оролсоо.

Һүүлэй үдэрнүүдтэ заводой хүдэлмэришэд шэнэ шэнэ амжалта туйлажа байна. Механическа цехэй хамхид партиин ЦК-гэй июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлжэ, үйлэдбэридөө шэнэ техникэ шадамараар хэрэглэнэ. Эдэнэр сохоходуудай элдэб томо детальнуудта шүдэ гаргадаг түхеэрэлгэ болзорһоо урид ашаглалгада оруулаа.

Эндэхи барилгашад заводойнгоо ажалшадай хүдэлмэришэдһөө дутуугүйгөөр хүдэлмэрилнэ, абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэнэ. Шмидт, Советскэ үйлсэнүүдтэ баригдажа байһан 10—12 квартиранай гэрнүүд ашаглалгада ороо. Электромонтажнигууд баһал оролдосо ехэтэйгээр хүдэлжэ, түрүүшын объект болоход уһанда табяад, өөрөө хадаг нэгэ баржа барижа дүүргээ.

Зураг дээрэ: түмэршэ дархан М. Баклушин ууралай хүсөөр хүдэлдэг балтаар түмэр дабтажа байна.

Д. Балданов.

Ефимовтэнэй бүлэ шалгарба

«Ефимов Василий Карпович» гэһэн нэрэ Круминай нэрэмжэтэ колхозой Хүндэлэлэй самбарта һүүлэй хоёр һарын туршада ходо түрүүлжэ ябана.

Һубэлгэн бэрхэ энэ комбайнер таряа хуряалгын үедэ 280 гектар талмайһоо ургамал хадаха, гурба мянган центнер ороohо сохихо социалистическэ уялга абаһан юм.

Халуун хүдэлмэриин үедэ Василий Карпович багашаг хүбүүтэй хамта эртэсэ үдэр һүниие мэдэнгүй таряа хуряалгада ажаллаба. Тэдээ заабол хүрэдэг заншалтай комбайнер 35 гектар таряа хадажа, 8250 центнер сохёод, уялгаа амжалтатайгаар үлүүлээ.

— Алдарта Октябриин 42-дохи жэлэй ойн, КПСС-эй ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумэй хүндэлэлдэ минии ажалай бэлэг иимэ,— гэжэ Василий Карпович хөөрэнэ.

В. Тунков.

Кичура.

> Түрүү кукурузашадай дүй дүршэл тухай

Манай эндэ кукуруза һайн ургаса үгэхэ

Манай республикын колхоз, совхозууд үнгэрэгшэ зун силосэй ургамалнуудые ехээр таряа юм. Энээнэй ашаар урда урда жэлнүүдэйхидэ орходоо шэмэтэ тэжээл ехээр бэлдэгдээ. Мүн бүдүүн тэжээлшье ехээр бэлдэжэ абаа. Мүнөө жэлдэ колхоз, совхозууднай шэмэтэ тэжээл нёдондонойхиһоо гурба дахин шахуу ехые бэлдэжэ абаба. Тиихэдэ совхозуудые аминдань хараа һаа, нёдондонойхиһоо 5 дахин шахуу ехэ силос бэлдээ. Иигээд байхадаа республика дотор үнеэн бүхэндэ 6,5 тонно силос хүртэнэ. Гадна түрүү районууд, жэшээнь, Кударын, Зэдын аймагууд үнеэн бүхэндэ 15,7—13,8 тонно силос бэлдэбэ. Кяхтын совхоз үнеэн бүридэ 18,2 тонно, Сэлэнгын—15,2 тонно, «Эрдэм»—12,3 тонно силос бэлдэбэ.

Энэ жэлдэ республикын кукурузашадай оролдосотой һайнаар хүдэлһэнэй ашаар силосэй ургамалнуудай, нэн түрүүн кукурузын баян ургаса абтажа, иимэ ехэ шэмэтэ тэжээл бэлдэгдээ. Республикын суута кукурузашан, Кударын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой звеное даагша нүхэр Дампилов гектар бүриин 300 гаран центнер ургаса абаа. Хэдэн жэлэй турша соо баян ургаса абажа байдаг туладаа энэ хүн кукурузын түлөө ойлгууламжын ехэ хүдэлмэри ябуулдаг юм. Энэ аймагай олон колхозуудай (Ранжуровай, Кировэй, Куйбышевай, Лениинэй нэрэмжэтэ болон бусад) баян ургаса абажа, республика дотороо түрүүлжэ гараһандань нүхэр Дампиловай хубита байха.

Тэрэшэлэн республикын бэшэшье аймагуудай түрүү кукурузашад һайн ургаса абаба. Гектар бүриһөө 300 центнер, мүн дээшэшье ургаса абаһан звенонууд олон. Тэдэнэй дунда Мухаршэбэрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой нүхэр Д. С. Жанаевай звено, Сэлэнгын аймагай «Эрдэм» колхозой нүхэр Ф. Шагжеевэй, Сэлэнгын совхозой нүхэр К. В. Ерамскиин болон бусад олохон түрүү звенонууд ороно. Иигээд байхадаа урда жэлэйхидэ орходоо түрүү кукурузашадай тоо олошорбо. Мүн энээнтэй хамта кукурузын мүртэй ургаса абажа шадаагүй звенонуудшье баһа байха. Жэшээнь, Бичурын, Тарбагатайн, Заиграйн, Байкало-Кударын, Прибайкалиин колхозуудай звенонууд бага ургаса хуряагаа. Тиимэ дээрэһээ эдэ аймагуудай колхоз, совхозууд үнеэн бүридэ бага силос дараба. Илангаяа кукурузаар дараһан силос бага.

Кукурузые тарижа ургуулха агротехникын заабари һайса мэдээд, тэрэниие нарийнаар сахибал, манай республикын эрхэ байдалда гектарай 300 центнерһээ ехэшье ургаса абажа боломоор гээд түрүү кукурузашадай дүй дүршэл тодоруулба.

Хүдөө ажахые хүгжөөн дэбжээхэ талаар долоон жэлэй түсэб ехэ зорилго табина. Манай республикын колхоз, совхозууд 1965 ондо 88,8 мянган тонно мяха абахаар хараална. Энэнь 1958 онойхитой сасуулбал, 3,4 дахин ехэ болоно. Тиихэдэ долоон жэлэй турша соо колхозууд һү хоёр дахин, совхозууд—2,8 дахин ехээр абаха ёһотой. Энээниие дүүргэхын тула колхозууд үнеэн бүриһөө 2000 литр һү, совхозууд—3000 литр һү һааха ёһотой болоно. Энээнтэй хамта үнеэдэй тоо толгой олошоруулагдаха.

Энэ зорилго дүүргэхын тулада юун хэгдэхэ ёһотойб? Нэн түрүүн үбһэ тэжээл элбэг ехээр бэлдэгдэхэ болоно. Үбһэ тэжээлэй асуудал шиидхэхэ хэрэгтэ кукуруза тон шухала һуури эзэлнэ гээд КПСС-эй ЦК-гэй Пленумүүдэй шиидхэбэри дотор оло дахин хэлэгдэнэ. Энээниие шиидхэбэл бусад асуудалнууд мүн лэ шиидхэгдэхэ болоно.

Мяха, һү болон мал ажалай бусад эдеэ хоолой зүйл ехээр абадаг болохо арга нүхэсэл олон. Теэд энээн соо нэгэл гол арга нүхэсэл бии юм. Тэрэнь юуб гэхэдэ, үбһэ тэжээл элбэг ехээр бэлдэдэг болохо; нэн түрүүн кукуруза ехээр тарижа ургуулха шухала.

Кукурузын ургаха онсо өөрэ илгаае шэнжэлэн үзэхын тулада Бурядай комплексно институдай биологиин таһаг энэ жэлэй хабар хоёр газарта шэнжэлэлгын хүдэлмэри эмхидхэһэн байгаа. Нэгэниинь Мухаршэбэрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой нүхэр Д. С. Жанаевай звенодо, нүгөөдэнь зооветеринарна институдай һуралсалай туршалгын ажахыда эмхидхэгдээ һэн. Ургамалай ургажа байха үедэнь ходо хаража байгаад, хэдэ хэдэн мэдээнүүдые абаһан байнабди. Энээн дээрэһээ үнгэрэгшэ зунай эрхэ байдалда адлирхуу сагта хараатайгаар хэдэ хэдэн тобшолол хэжэ болоно. Эдэ бүгэдэ кукурузашадай республикын конференцидэ хэлэжэ үгтэхэ.

Түрүү кукурузашадай, агрономуудай, научна хүдэлмэрилэгшэд болон бэшэ мэргэжэлтэдэй дүршэлэй үндэһөөр манай республикын эрхэ байдалда кукуруза тарижа ургуулха, энэ ургамалай онсо өөрэ илгаа тухай зарим тобшолол хэжэ болоно. Мухаршэбэрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой 5-дахи комплексно бригадын Алташын адаг гэжэ нютагта нүхэр Жанаевай хүтэлбэрилдэг кукурузашадай звено хоёрдохи жэлээ хүдэлмэрилжэ байна. Энэ звенодо 125 гектар газар, «КДП-35» гэжэ трактор, «КРН-4,2» культиватор, СКГК-4 — 6 В гэжэ кукурузын сеялкэ, минеральна үтэгжүүлгын сеялкэ даалгажа үгтэнхэй. Гадна нүхэр Жанаев Кузьмин (тракторист) хоёр кукурузын ургажа байха үедэ борнойлхын тулада модон шүдэтэй борной, тракторайнгаа урда тээ тааруулан бульдозер хэһэн байгаа. Энэнь поли дээгүүр наг шэбхэ жэгдээр тараан хаяха гэһэн зэбсэг юм. Гадна шэбхэ шабааһа зөөхын тулада тракторай тэргэ, шарга хэһэн байгаа.

1958 оной зун сагай уларилай гандуушагшье байгаа һаань, (заримандаа июлиин 16-һаа 30 болотор 35—40 градус халуун болодог байгаа) 15—20 гектар газарта кукуруза һайнаар ургажа, гектар бүриин 150—200 центнер ургаса үгөө бэлэй. Иигэжэ эдэ кукурузашад тэрэ жэлдэ аймаг соогоо эгээн ехэ кукурузын ургаса абаа һэн.

Энэ жэлэй эхиндэ Алташын адагай кукурузашад 125 гектарай га бүриһөө 300 центнерһээ бага бэшэ ургаса абаха гэһэн уялга абаа юм. Энэ жэлдэ нүхэд Жанаев Кузьмин хоёрой энэ үнэтэ ургамалай баян ургаса абаһаниинь гайхалтай бэшэ. Юуб гэхэдэ, урда жэлнүүдтэнь нютагтаа кукуруза ургуулһан һайн муу талыень бултыень хаража үзэһэн байха. Иигэһэнэйл һүүлээр өөһэдынгөө хүсэл зориг тухай эдэ хоёр найдамтайгаар мэдүүлээ юм. Эдэнэр хэлэһэн үгэеэ бодото ажалаараа батадхаба.

Энэ звеногойхид баян ургаса хайшан гэжэ абааб? Эдэнэр нэн түрүүн тарилга хэхэ газараа һайнаар бэлэдхээ. Тэрээн дээрээ кукурузын ургаха, хүгжэхэ бүхы арга нүхэсэл байгуулжа шадаа. Колхозой правлениин, партийна комитедэй зүгһөө кукурузашадта зохихо туһаламжа үзүүлдэг, үүсхэл эдэбхииень дэмжэдэг байгаа. Мүн хүдэлмэриин зохихо эрхэ байдал байгуулһан байна.

Энэ ургамал харууһанай, оролдолгын хүсөөр ехэ ургаса үгэдэг юм. Нүхэд Жанаев Кузьмин хоёр хүсэ шадалаа гамнангүй энэ хүдэлмэри ябуулаа. Хаһа саг соонь, һайн шанартайгаар газараа элдүүрилээ. Полиингоо гектар бүридэ 20—25 тонно хараатайгаар 40—50 гектар дээрэ наг шэбхэ оруулаа. Мүн гектарай 100—120 килограмм хараатайгаар минеральна үтэгжүүлгэ бүхы поли дээрээ хэһэн байха юм.

Иигэжэ полёо һайнаар бэлдэһэнэй һүүлээр, тарилга хэхынгээ урда тээ механизаторнууд квадрадуудые тодо һайнаар гаргахын тула бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри хэһэн, сеялкээ тааруулан заһаһан байгаа. Үрэһэниинь томо жэжээрээ илгагдажа, хордогдожо бэлдэгдээ. Тарилга хэхынгээ 5—6 хоног урда тээ 22—23 сантиметр гүнзэгыгөөр газараа хахалаа юм. Тарилгын урда тээ газараа катогоор жэгдэлһэн байна. Энээнэйнгээ һүүлээр тэрэ доронь газарай хүрьһэнэй хүсэд дулаасаад (10—12 градус) болоод байхадань тарилгаяа хэжэ эхилээ. Тон богонихон болзор соо квадратно-гнездовой аргаар кукурузаяа тариһан байгаа. 6—8 сантиметр гүнзэгыдэ нэгэ жэгдээр үрэһээ тариба. Уурхай бүхэндэ 3—5 ороohон таригдаа. Ургамалай бултайжа байхада борнойлхо, зурууд хоорондын шорой зөөлэрүүлхэ хүдэлмэри саг соогоо хэгдээ. Энээнтэй хамта минеральна үтэгжүүлгэ (гектар бүхэндэ 100—120 килограмм хараатай суперфосфат) оруулаа юм.

Зурууд хоорондын шоройе зөөлэрүүлхэтэеэ хамта минеральна үтэгжүүлгэ оруулһанайнь һүүлээр кукурузань ехэ түргэнөөр ургажа эхилээ. Энээнэй ашаар буртаг үбһэн дарагдаа, ургамалнуудта нэмэлтэ тэжээл үгтөө.

Һайнаар элдүүрилһэн, үтэгжүүлһэн газарта хаһа саг соонь квадратно-гнездовой аргаар тарилга хэээд, үрһыень нэгэ жэгдээр һуулгаһанай, нэмэлтэ тэжээл оруулаһан, зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэһэнэй ашаар кукуруза нэгэ жэгдэхэнээр бултайжа, һүүлээрнь ехэ түргэнөөр ургаһан байна. Августын 12-һоо ургасань хуряагдажа эхилэгдээ. Энэ участок дээрэ хоёр комбайн, 8 ашаанай машина хүдэлөө. Кукурузын ногоо шэрэхын урда тээ эндэ ябаха бүхы машинанууд ашаатайгаар, ашаашьегүйгөөр шэгнэгдэжэ үзэһэн байна. Иигээд машинануудай хүдэлмэриие тоо бүридхэгшэ тооложо байгаа. Хамта дээрээ 3750 тонно кукурузын силос дарагдаа.

Эдэ бүгэдэн дээрэһээ иимэ тобшолол хэжэ болоно. 1959 оной бороо хуратай, хүйтэншэг зун нүхэр Д. С. Жанаевай звеногой газар дээрэ кукурузын баян ургаса абтаа. Колхозой правлениин, партийна комитедэй, бригадын али болохо туһаламжын ашаар звеногой кукурузашад оролдосотой һайнаар хүдэлжэ иимэ ургаса туйлаба. Хоёрдохёор, наг шэбхээр, минеральна үтэгжүүлгээр газараа үтэгжүүлээ. Гурбадахяар, газараа гүнзэгыгөөр хахалаад, тарилга хэһэнэй һүүлээр саг соонь борнойлһон, минеральна үтэгжүүлгэ оруулалсан зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэһэн байна. Иигэжэ ургамалда ургаха зохистой эрхэ байдал байгуулагдаа. Дүрбэдэхеэр, 6—8 сантиметр гүнзэгытэйгөөр үрэһээ нэгэ жэгдээр тариба. Тиихэдээ гектар бүхэндэ 20—25 килограмм хараатайгаар гэхэ гү, али нүхэн бүридэ 3-һаа 5 ороohон таригдаба. Тарилга хэхэ нормо иимээр тогтооходоо лабораторидо шэнжэлһэнэй ёһоор үрэһэнэй гарасын шадал 30—40 процентһээ бага бэшэ байгаа.

Эдэ бүгэдын ашаар тус звеногойхид үнгэрэгшэ зун баян ургаса абажа шадаа гэжэ ажаглагдаба.

А. Алексеев,
Бурядай комплексно институдай научна хүдэлмэрилэгшэ.

Сибириин кукуруза

Алтайн хизаар. Василий Яковлевич Тараненко 45 жэлэй саада тээ Украинаһаа Сибирьтэ зөөжэ ерэхэдээ, кукурузын хэдэн үрэһэ асаржа, Сибириин газар дээрэ тэдэниие тариһан байха юм. Түрүүшын ургаса бултадаа шахуу хүлдэшоо һэн. Зүгөөр Василий Яковлевич байгаалиин хэсүү бэрхэ уларилтай нютагта ядамаргүйгөөр ургажа шадахаар шэнэ сортын кукуруза бии болгохо гэжэ шиидээд, энэ зорилгоёо бэелүүлхын тулада олон удаан жэлэй турша соо оролдолго гаргаһан байгаа.

Шэнэ газар элдүүрилдэг «Алтай» гэжэ совхоздо В. Е. Тараненко мүнөө ажаһуудаг, ажалладаг юм. Туршалга хэхын тулада тэрээндэ 60 гектар газар, мүн механизаторнуудые үгэһэн байгаа. Эдэбхитэй селекционерэй олон жэлэй ажал һайн үрэ дүн үгөө. Энэ жэлдэ туршалгын участог дээрэһээ гектар бүриһөөнь хүсэд эдеэшэһэн ороohотой 40 центнер буурсаг хуряагдаа. Тиигэжэ «Тараненко-Алтай» гэһэн шэнэ сортын кукуруза бии болоо. Энэ кукуруза тон богони үе соо эдеэшэжэ үрдихэ байна. Мүнөө жэлдэ суглуулагдаһан үрэһөөр хойто жэлдэ гурба мянган гектар газарта тарилга хэжэ болохо байна. Тиихэдэ хэдэхэн жэлэй үнгэрөөд байхада, иимэ үрэһөөр Кулундын ска талын колхоз, совхозуудай бүхы тарилгын талмайе хангажа болохо байна. Мүнөө 86 наһатай В. Я. Тараненко байгаалитай үсэд шанга тэмсэл хэжэ илалта туйлаба. **Зураг дээрэ:** Барнаул городто эмхидхэгдэһэн, кукуруза, овощь болон үрэ жэмэсэй выставкэдэ хабаадагшадта В. Я. Тараненко өөрынгөө ургуулһан кукуруза харуулжа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Газопроводууд болон нефтепроводуудые барилгада хэрэгтэй шэнэ түхеэрэлгэнүүдые Москвагай туршалгын механическа завод бүтээдэг болонхой. Предприятиин конструкторнууд, инженер, технигүүд, хүдэлмэришэд бүтээсэ ехэтэй машинануудые ухаалан зохёожо, бүтээдэг болоһон байна. Тэдэнэй тоодо үбэлэй сагта траншейнүүдтэ шорой хаяжа дүүргэдэг «ТР1» маркын шэнэ машина оролсоно. 60-һаа 195 метр хүрэтэр утатай траншейе энэ машина часай турша соо шоройгоор дүүргэжэ шадаха юм. **Зураг дээрэ:** «ТР1» маркын шэнэ машина.

ТАСС-эй фотохронико.

Манай хүршэнэртэ

АГУУЕХЭ ОКТЯБРИИН 42 ЖЭЛЭЙ ОЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

«Забайкалуголь» трестын «Восточная» шахтын нүүрһэшэд долоон жэлэй түсэбые зургаан жэл соо дүүргэхэ зорилго табинхай. Эндэхи шахтёрнууд байгша оной түсэбһөө гадуур 19 мянган тонно нүүрһэ малтаад байна. Дүй дүршэлтэй шахтёр Р. Д. Шамара гэгшын хүтэлбэрилдэг хоёрдохи участогай нүүрһэшэд Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ үшөө 300 тонно «хара алта» нэмэжэ малтаха уялга абаад, тэрэнээ октябриин 10-да нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэһэн байна. Тэдэнэр мүнөө бүри эршэмтэйгээр ажаллажа байнхай. Тус бригадынхид коммунистическэ ажалай бригадын хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын тула оролдожо, эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллажа байна.

БОЛОҺОН ҺОНИН УШАР

Нёдондо жэлэй декабрь соо Ага тосхондо һуурижалтай Т. И. Несмеяновагай үмсын Буренка гэдэг үнеэн дүрбэн тугал түрөө гэжэ мэдээсэгдээ һэн. Иимэ һонирхолтой ушар хомор юм.

— Түрүүшын һарада үнеэгээ һаангүй, һүеынь тугалнуудта хүхүүлдэг байгаабди,—гэжэ Т. И. Несмеянова хөөрэнэ. Тугалнуудай нэгэ һаратай болоходо, һагшадаһа, хартаабха эдюулжэ эхилээбди. Хабар, зундаа тугалнууд бэлшэжэ гараа. Тэдэнэр мүнөө булта тобир тарган, тус бүридөө 138—145 килограмм шэгнүүртэй. Түрэһэнһөө хойшо үнгэрһэн арбан һара соо тугалнуудай шэгнүүр 122—128 килограммаар нэмэһэн байна.

«Забайкальский рабочий» газетэһээ.

ФЕРМЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ҮГЭ, ХЭРЭГҮҮД

Долоон жэлэй түрүүшын ондо шэнэ амжалта туйлажа, КПСС-эй ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумые ажалай бэлэгүүдээр угтаха гэжэ зоригжоһон Усолиин районой Каландарашвилиин нэрэмжэтэ колхозойхид хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ байна. Нёдондо жэлэйхиһээ хоёр дахин ехэ мяхан 1959 он соо гүрэндэ тушаагдаа. Энэ жэлдэ эдлүүрниин газарай 100 гектар бүхэндэ 40 центнер мяхан абтаад, гүрэндэ худалдаха түсэб сүм дүүргэгдээ.

КПСС-эй ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумэй нээгдэхэ үдэр болотор түсэбһөө гадуур мяха гүрэндөө худалдаха гэжэ колхознигууд шиидэбэ. Энэ уялгаяа дүүргэхэ бүхы арга боломжо бии. Мүнөө эндэ 100 толгой залуу үхэр, 100 толгой гахай шахагдажа байна. Мал адуулагша Борис Жилкинэй харууһалдаг залуу малай шэгнүүр сүүдхэ бүри 700—800 граммаар нэмэнэ. Мүн гахай тэжээгшэд Валентина Корольгук, Любовь Юдина, Александра Богданова гэгшэд һайн үрэ дүн туйлаа. Колхозой шубуушад, зүгышэд абаһан уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэнэ. Энэ жэлдэ зүгын ажахыһаа 100 мянган түхэригэй олзо доход оруулхань. Колхозой һаалишад дунда жэшээгээр сүүдхэ бүри ноябрь—декабрь һаранuудта 7,5 литр һү үнеэн бүриһөө һааха уялга абанхай.

«Восточно-сибирская правда» газетэһээ.

ТЕХНИЧЕСКЭ ДЭБЖЭЛТЫН ҺУРГУУЛИ

Партийна һуралсалай энэ жэлдэ техническэ дэбжэлтын һургуули эмхидхэгдээ. Энэнь ямар гол зорилготойб гэхэдэ, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинуудай секретарьнууд, цехүүдэй начальнигууд, экономистнуудые эрдэм болон техникын туйлалтатай танилсуулха болоно. Эндэ һурагшад КПСС-эй ЦК-гэй июниин Пленумэй материалнуудые һайнаар шудалха юм. Һургуулиин хэшээл һарадаа хоёр дахин болохо, 20-ёод лекци уншагдахаар хараалагдана. Һаяхан түрүүшынь хэшээл үнгэргэгдөө.

Һурагшадта туһаламжа болгогдон, КПСС-эй Яхадай горкомой партийна гэгээрэлэй байшан соо Советскэ Союзай техническэ дэбжэлтэ, туйлалтануудта зорюулагдаһан фотовыставкэ эмхидхэгдээ.

«Социалистическая Якутия» газетэһээ.

Холын хараата хэмжээ-ябуулганууд

Олоной газарта, үйлсэдэшье бэеэ зүбөөр абажа ябадаггүй, архи ууха, һогтуугаар хүниие элдэбээр харааха, баһаха, сохихо ябадал үшөөл манай дунда зарим хүнүүдэй зүгһөө үзэгдэдэг гээшэ. Илангаяа залуушуулай талаһаа аха заха гэжэ мэдэхэгүй, хүнэй нэрэ хүндын зэргые тоодоггүй ябадал гаргагдадаг. Гүрэнэй, кооперативна, колхозно эд зөөри, мүнгэ үрихэ, хулууха ушар дайралдадаг байна. Манай ажабайдалда тойбо тодхор ушаруулдаг урда сагай иимэ муу муухай үлэгдэлнүүдтэй тэмсэлээ олониитын эмхи зургаанууд улам шангадхаха ёһотой. Коммунистическэ общество үргэн далайсатайгаар байгуулжа байһан мүнөө сагта социалистическэ ажабайдалай ёһо гурим эбдэхэ гээшэ тон тэсэшэгүй ябадал болоно.

«Совет хуули ёһо, социалистическэ ажабайдалай гурим эбдэлгэтэй тэмсэхэ олониитын үүргэ дээшэлүүлхэ тухай» Хуулиин проектын ёһоор гүрэнэй органуудай— прокуратурын, милициин, арадай сүүдүүдэй дүүргэдэг олон үүргэ ниитын организацинуудта үгтэхөөр хараалагдана. Энэнь тон һайшаалтай байна. Тиимын тула арадай һайн дуранай дружинануудай, нүхэдэй сүүдүүдэй хүдэлмэридэ тодорхой туһа хүргэхэ тон шухала гэжэ һанагдана.

Газетэдэ хэблэгдэһэн «Нүхэдэй сүүдүүд тухай дүримэй» проектые һайшааһанаа мэдүүлнэб. Тиихэтэй хамта нүхэдэй сүүдүүдэй хүдэлмэридэ арадай сүүдэй, тэдэнэй хүдэлмэрилэгшэдэй зүгһөө туһалха хэрэгтэй.

Л. Иванова.

Анхаралаа хандуулхаар болоо

Сэлэнгын аймагай Усть-Урма яһала олохон зонтой, томо тосхон юм. Эндэ интернат-һургуули, зооветеринарна институдай туршалгын ажахы, хэлхеэ холбооной отделени гэхэ мэтэ бии.

Тус тосхондо алба хаагшад, хүдэлмэришэд ажаһуудаг. Эдэнэй эрилтые Юрөөгэй сомоной гурбан магазин хангаха даабаритай.

Теэд эндэхи сельпогой хүдэлмэрилэгшэд магазинуудайнгаа ажалые хинадаг шалгадаггүй. Эдеэ хоолой магазин аяар һара хахадай туршада хаалтатай байгаа. Наймаалагша Р. Колмакова хиналта шалгалтын саг соогоо хэгдэдэггүй дээрэһээ эд бараа үбэршэлһэн, үрилтэ хэһэн байна.

Ажалшадай ехээр хэрэглэдэг эд бараан, эдеэ хоолой зүйлнүүд магазинуудтань хомор. Жэшээлхэдэ, сабхи, үхибүүдэй үмдэхэ гутал, басагад, хүбүүдэй һургуулидаа үмдэхэ формо гэхэ мэтэ асарагданагүй. Мяхан, дабһалһан омуль, макарон, вермишель ходо таһалдана. Сентябриин 16-һаа октябриин 10-най үдэр хүрэтэр эндэхи магазинуудта гансал 1-дэхи сортын сагаан хилээмэн худалдагдаа. Мүн хилээмэнэйнь шанар муу, түүхэй байдаг.

Хатаагдаһан фрукт, яблоко, химда сэнтэй конфетэ наймаалагдахаа унинэй болишоо. Стул, стол, буфет, шифоньер асаржа наймаалха эрилтэ ажалшад хэдэн дахин хэһэн байха. Теэд энэ эрилтэнь дүүргэгдэнэгүй.

Сельпогой түрүүлэгшэ нүхэр Чойжонимаев магазимнай ямараар ажалланаб гэжэ һонирхододоггүй, ямар зүйлнүүд наймаалагданаб гэжэ мэдэнэгүй. Аймпотребсоюзай хүдэлмэрилэгшэд ажалшадай эрилтые гүйсэд дүүрэн хангаха асуудалда мүн лэ анхаралаа багаар хандуулна.

Ю. Иройский.

Манай республика дотор

В. И. Ленинние хараһан хүнтэй уулзаба

Суулгын дунда һургуулиин байшан соо һаяхан хүн зон олоороо сугларжа, үбгэн буурал болоһоч урдын революционер нүхэр Седушковой хөөрөөе һонирхон шагнаа. Хөөрэлдөө шагнахаяа ерэгшэдэй дунда һургуулиин эдир залуу хүбүүд, басагад, багшанар, колхознигууд бии байгаа.

Сугларагшадай эгээн хүндэтэй айлшан — коммунист нүхэр Седушков арад зоной эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэхэ үедөө дэлхэйн пролетариадай агууехэ вождь В. И. Ленинние олон дахин хараһан, үгыень шагнаһан тухайгаа хөөрэжэ үгөө. 1919 ондо В. И. Ленинэй уншаһан гүрэн тухай лекцие шагнаһан, Коммунистическэ партиин X съезд дээрэ, партийна дээдэ һургуулида, мүн бусадшье газарнуудта хэлэһэн үгыень дуулаһан энэ коммунист Ильичын оюун ухаатай, уран налагай заитай байһые онсолон тэмдэглээ.

Урдын революционер коммунист Н. Седушков хөөрөөгөө дүүргэхын урда тээ һургуулиин һурагшадта, мүн шагнагшадта хандан Ильич мэтээр ажаллаха, ажаһуухыень, зорһондоо хүрэдэг, һанаһанаа бэелүүлдэг байхыень уряалаа.

Б. Цыренов.

Мухаршэбэр.

Олоороо амарна

Кабанскын цементын заводой хүдэлмэришэд байгша оной эхинһээ Сибириин, Алас Дурнын, Урда зүгэй курортнуудта ошожо ерээ. Жэшээнь, 21 хүн «Аршан» курортдо, 3 хүн орон соогуур аяншалһан, 25 хүн амаралтын байшанда амарһан байна. Курортнуудта амарагшад булта үйлэдбэриин түрүүшүүл юм. Тэдэнэй дунда механическа цехын слесарьнууд Н. Шевелев, А. Мусонов, горно цехын хүдэлмэришэн Т. Балуева, ТЭЦ-эй слесарь Г. Шустов болон бусад бии.

Байгша оной дүүрэтэр үшөө арбаад хүдэлмэришэд амаралтын байшан, аршаан, курортнуудта ошожо амарха байна.

Ж. Гомбоев.

Хүдэлмэришэд өөрын машинатай болоно

ПВЗ-гэй хүдэлмэришэд жэл, һарын үнгэрхэ бүри баян дэлгэр байдалтай боложо, суглууһан мүнгөөрөө хүнгэн машина абадаг болоо. Котельнэ цехын үнинэй хүдэлмэришэдэй нэгэн Алексей Григорьевич Титов олоһон мүнгөөрөө «Москвич» маркын хүнгэн машина һаяхан абаба. Тэрэшэлэн тус цехын технолог нүхэр Подьячев «Москвич» маркын, паровоз хабсаралгын цехын машинист Салеев, машинистын туһалагша Чумакин гэгшэд тус тустаа «Победа» маркын машина худалдажа абанхай. Энээнһээ гадна мотоцикл худалдажа абаһан хүдэлмэришэд олон.

Д. Дармаев.

Василий Коротов Улан-Удын сэмбын фабрикын түрүүшүүлэй нэгэн юм. Нүхэр Коротов нормоёо үдэр бүри 140 процентһээ доошо бэшээр дүүргэнэ.
Зураг дээрэ: В. Коротов ажаллажа байна.
А. Мантаевай фото.

Мастерскойн барилга

Улан-Удын советско-партийна һургуулиин дэргэдэ һуралсалай мастерской шэнээр баригдажа эхилбэ. Тус һургуулида һуралсагшад сүлөөтэй сагтаа энэ барилгада ошожо, горьтойхон туһаламжа үзүүлнэ. Илангаяа нэгэдэхи бүлэгтэ һуралсагшад һайнаар ажаллана. Эдэнэрэй хүсөөр хамтадаа арбаад мянган түхэригэй хүдэлмэри хэгдэбэ. Шэнэ мастерской байгша оной һүүл багта ашаглалгада үгтэхөөр хараалагдана.

Г. Ильин.

ТЕННИС

РЕСПУБЛИКЫН ТҮРҮҮ҆ ҺУУРИИН ТҮЛӨӨ

Үнгэрэгшэ субботодо теннисээр республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө ехэ тулалдаан болоо. Тэрэ үдэр спортивна бүлгэмүүдэй спортсменүүд теннисээр республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө тэмсээ.

Команданууд хоорондын мүрысөөн дүүрэжэ, суглуулагдамал дүрбэхэн команда, тэрэ тоодо «Труд», ПВЗ-гэй «Локомотив». «Буревестник», «Молот» гэжэ һайн дуранай спортивна бүлгэмэй команданууд шалгараа. «Динамо», «Спартак», транспортын «Локомотив» бүлгэмүүдэй команданууд, «Труд» гэжэ бүлгэмэй нэгэдэхи суглуулагдамал команда һүүлшын мүрысөөндэ хабаадалсажа шадаагүй. «Труд» гэжэ бүлгэмэй нэгэдэхи суглуулагдамал командын гэшүүд ажалһаа сүлөөлэгдэхэ аргагүй дээрэһээ мүрысөөндэ хабаадалсаха аргагүй байгаа.

Команданууд хоорондын мүрысөөндэ «Труд» бүлгэмэйхид нэгэдэхи һуури эзэлһэн байна. ПВЗ-гэй «локомотивайхид» —хоёрдохи, «Буревестник»—гурбадахи, «Молот»—дүрбэдэхи һуури эзэлээ.

Өөһэд өөһэдын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй ноябриин 1-дэ эхилхэдэ, эхэнэрнүүдэй дундаһаа нүхэр Моисеенко («Труд»), басагадай дундаһаа нүхэр Белуха (ПВЗ) шалгарба.

Эрэшүүлэй дундаһаа Плотников («Труд»), Малтугуев («Буревестник») гэгшэд түрүүлээ.

Эдир залуу хүбүүдэй дунда түрүү һуури эзэлхын түлөө 20 хүн мүрысэһэн байна.

А. Игумнов.

Улан-Удын паровозо-вагонно заводой капитальна барилгын таһаг шэнэ гэр байрануудые олоор барина. **Зураг дээрэ:** ашаглалгада үгтэхөө байһан 40 квартиратай шэнэ гэр.
А. Бадаевай фото.

Сэлэнгэ саанаһаа

ООН-эй Политическэ комитедтэ

НЬЮ-ЙОРК. ноябриин 3. (ТАСС). Зүбшэхэ зүйлэйнгөө түрүүшын, эгээн шухала пункт—буу зэбсэг бүхы дээрэнь, хүсэдөөр хуряаха тухай СССР-эй правительствын дурадхал зүбшэн хэлсэлгые ООН-эй Политическэ комитет ноябриин 2-ой үдэшэ дүүргээд, СССР США хоёрой хамтын резолюциин проектые нэгэн дуугаар һайшаагаа.

Комитедэй заседанинууд дээрэ гурбан долоон хоногой турша соо тус асуудалай зүбшэн хэлсэгдэхэдэ, жара гаран ороной түлөөлэгшэд үгэ хэлээ. Энэ оной сентябриин 18-да ООН-дэ үгэ хэлэхэдээ, буу зэбсэг бүхы дээрэнь, хүсэдөөр хуряаха тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн һанамжые үгэ хэлэгшэдэй диилэнхи олонхинь ямаршье ажаглалта хэнгүйгөөр дэмжэһэн байна.

Уласхоорондын оршон байдал һүүлэй үедэ нилээд һайжаржа байна гэжэ тэмдэглэхэ зуураа, хүн түрэлтэнэй үмэнэ табигдажа байһан энэ угаа шухала асуудалаар түргэнөөр хэлсээ баталха шухала байһан тухай Европын, Азиин, Африкын, бүмбэрсэг дэлхэйн баруун талын оронуудай хахадайнь делегадууд онсолон тэмдэглээ. Дайнда бэлэдхэхэ зорилгоор гаргашалагдадаг зөөрие болюулжа, тэдэниие оронуудайнгаа экономическа болон социальна хүгжэлтын хэрэгтэ зорюулхые бүхы дэлхэйн хүн зоной тон ехээр хүсэдэг байһые делегадуудай хэлэһэн үгэнүүд харуулаа.

Эгээн һүүлдэнь Индиин болон Советскэ Союзай делегадууд үгэ хэлээ.

Буу зэбсэг бүхы дээрэнь, хүсэдөөр хуряаха тухай советскэ дурадхалые дэмжээд, Индиин делегацие толгойлогшо Кришна Менон иигэжэ мэдүүлээ. Буу зэбсэг тэнсүүрилэн гуримшуулжа бэшэ, харин буу зэбсэг усадхажа, эб найрамдал хангажа болохо байна.

Буу зэбсэг хуряаха гээшэ атомай хүсэнэй хэрэглэгдэдэг болоод байһан үедэ зайлашагүй хэрэг болоод байна. Мүнөө буу зэбсэг болон зэбсэгтэ хүсэнүүдые хороохо тухай бэшэ, харин дайн байлдаае хуули бусын ябадал гэжэ тоолохо тухай, тайлбарилан хэлэбэл, сэрэгэй тулалдаанай гарахын аргагүй тиимэ эрхэ байдал бии болгохо тухай эндэ хэлэгдэнэ гээд Кришна Менон тэмдэглэһэн байна.

Удаань советскэ делегацие толгойлогшо, Гадаадын хэрэгүүдэй министрын нэгэдэхи орлогшо В. В. Кузнецов үгэ хэлэхэдээ, зүбшэн хэлсэлгын дүнгүүдые гаргаад, иигэжэ зааба. Буу зэбсэг бүхы дээрэнь, хүсэдөөр хуряаха хамаг шухала эрхэ байдал бии болоо гэжэ үгэ хэлэлгэнүүд харуулаа. Тус асуудал мүнөө тусгаар шухала удхашанартай, мүн яаралтай асуудал болоод байна. Юуб гэхэдэ, хүн түрэлтэндэ ракетно-атомна дайнай аймшагтай ехэ аюул тохёолдохоор болоод байна гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Буу зэбсэг бүхы дээрэнь, хүсэдөөр хуряаха тухай советскэ дурадхалда делегацинуудай ямараар хандаһан тухай тогтоходоо, тэдэнэй олонхинь советскэ дурадхалда һайшаалтайгаар хандаа гэжэ В. В. Кузнецов онсолон тэмдэглээ. Энээниие юун гэршэлнэб гэхэдэ, дурсагдаһан асуудалаар хамтын резолюциин проект Англиин, Франциин, ООН-эй гэшүүн бусад оронуудай түлөөлэгшэдэй зүгһөө халуунаар дэмжэгдэһэн байна гэжэ тэрэ хэлээ.

Резолюциин хамтын проект зохёоходоо, Советскэ Союзай болон США-гэй делегацинуудай хоорондоо таатай харилсаа байгуулжа, үгэеэ ойлголсоһые советскэ делегаци һаналаа ханангяар тэмдэглэнэ гээд В. В. Кузнецов хэлээ.

Буу зэбсэг хуряаха асуудал ехэ удхашанартай гэжэ Советскэ Союз дотор тоологдодог байһан тухай хэлэхэ зуураа, дэлхэйн бүхы оронуудай парламентнуудта СССР-эй Верховно Соведэй хандаһан тухай СССР-эй делегацие толгойлогшо һануулаа. Яаралтайгаар зэбсэгжэлгын хойшолонгуудһаа арадуудые зайсуулхын, буу зэбсэг хуряажа, хэтэ үедөө амгалан тайбанаар һууха зам хүн түрэлтэнэй үмэнэ нээжэ үгэхын тулада бүхы юумэ хэхыень парламентнуудые СССР-эй Верховно Совет уряалһан байна бшуу. Хүнэй хүсөөр бүтээгдэһэн һандаруулгын ехэ хүсэтэ буу зэбсэгүүд, хүнүүдэй гараар усадхагдажа болохо. усадхагдаха ёһотойшье гэжэ В. В. Кузнецов онсолон тэмдэглээ.

Буу зэбсэг бүхы дээрэнь, хүсэдөөр хуряахые дурадхаха зуураа, Советскэ правительство «буу зэбсэг бултыень хуряаха гү, али юушье хэнгүй байха» гэһэн хараа бодол баримталдаггүй юм. Теэд иимэ хараа бодол баримтална гэһэн хэбэртэйгээр тэрэниие зэмэлхэ һэдэлгэнүүд хэгдэдэг байна. Мүнөө үедэ буу зэбсэг бүхы дээрэнь, хүсэдөөр хуряаха тухай хэлсээ баталхаар баруун гүрэнүүдэй бэлэн бэшэ байгааһаань, буу зэбсэг зарим зэргээршэ хуряаха тухай үгэеэ ойлголсохо Советскэ Союз бэлэн байна гэжэ б... дэнэр нэгэтэ бэшэ мэдүүлдэг б... гаабди гэжэ В. В. Кузнецов саашань мэдүүлээ. Эдэ хэмжээнүүд... тоодо ямар юумэ ороноб гэхэдэ, СССР-эй Верховно Соведэй сесс... дээрэ Н. С. Хрущевой мэдүүлһэн... ёһоор, «Ядерна зэбсэг хорихо, х... магай түрүүндэ, тэрэниие туршалт... болюулха, Европодохи тус-тус оро... нуудай газар дээрэ байһан харин... сэрэгүүдые хороогоод, хиналта д... ро байдаг зононуудые байгуулж... Европын түбые атомна зэбсэгһэ... сүлөө орон нютаг болгохо, бус... дай газар дээрэхи хариин орону... дай сэрэгэй базануудые усадхаж... НАТО-дэ хабаададаг гүрэнүүд... болон Варшавска договорто х... баададаг оронуудай хоорондо б... бэедээ добтолон оролсохогүй тух... хэлсээ баталха болон бусад хэм... жээнүүд оролсоно» гэжэ советск... делегат саашань хэлээ.

Гэбэшье шэнэ дайнай һужэрөө... гые зайсуулха тон найдамтай хэ... жээн хадаа буу зэбсэг бүхы дэ... рэнь, хүсэдөөр хуряаха, тайлбари... лан хэлэбэл, дай хэхэ бүхы зэбс... хэрэгсэлнүүдые усадхаха ябад... болоно гэжэ советскэ делегат м... дүүлээ.

Буу зэбсэг бүхы дээрэнь, хүс... дөөр хуряаха эгээн гол юумэ тух... үгэеэ ойлголсообди. Энээниие н... гэн дуугаар баталан абтаһан то... тоол гэршэлэн харуулна гэжэ В. ... Кузнецов заагаа. Советскэ дура... халнууд буу зэбсэг хуряаха тала... уласхоорондын зохихо хэлсээ б... талха бэлэдхэл хэжэ, һаяар эхи... хэеэ байһан 10 гүрэнэй түлөөлэ... шэдһөө бүридэһэн комитедэй, ... дэлмэриин үндэһэ һууринь боло... үгэхэ бэзэ гэжэ найдажа байһан... советскэ делегат элирхэйлэн м... дүүлээ.

Һүүлээрнь буу зэбсэг бүхы дэ... рэнь, хүсэдөөр хуряаха тухай ССС... США хоёрой хамтын резолюци... комитет үндэр дуунда табингүйгээ... нэгэн һаналтайгаар һайшааһан ба... на.

КПСС-эй дүй дүршэлые шудалха гээшэ хүдэлмэри... амжалта туйлаха эшэ үндэһэн мүн

ПРАГА, ноябриин 3. (ТАСС). «Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин түүхэ» гэжэ номой чешскэ хэлэн дээрэ оршуулагдажа гараһанда зорюулагдаһан семинар ноябриин 2, 3-да Прагада болоо. Чехословакиин Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй пропаганда, агитациин таһаг энэ семинар эмхидхэһэн байна. КПЧ-гэй ЦК-гэй, партиин обкомуудай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, марксизм-ленинизм заадаг багшанар, лекторнүүд, пропагандистнууд семинарта хабаадаа. КПЧ-гэй ЦК-гэй секретарь В. Коуцкий, Прагада ерэһэн, КПСС-эй ЦК-гэй гэшүүн Б. Н. Пономарев—номой авторнуудай коллективэй хүтэлбэрилэгшэ семинарай хүдэлмэридэ х... баадалсаа.

Агуухэ Октябриин социалистич... скэ революциин илалтын түлө... СССР-тэ социализм, коммуни... байгуулхын түлөө тэмсэлэй тала... КПСС-эй баян дүй дүршэл... шэнжэлһэн элидхэл Б. Н. Поном... рев хэһэн байна. Удаань КПЧ-... ЦК-гэй секретарь В. Коуцкий эл... хэл хэжэ, Чехословакида социали... байгуулга түгэсхэхэ зорилгонууд... бодотоор шиидхэхэ хэрэгтэ КПС... эй баян дүй дүршэлые шэнжэл... шадамараар хэрэглэхэ ябадал... ехэ удхашанартай байһан тухай... лээ.

Тиигээд В. Коуцкиин элидхэл... шаа үгэ хэлэлгэ болоо.

Искусствын, уран зохёолой декадада бэлэдхэл

Номой шэнжэлэл

Һонирхолтой зохёол

«Бурядай уран мэргэн үгэнүүдые шэнжэлһэн очерк» гэжэ нэрэтэй М. П. Хамагановай номые Бурядай номой хэблэл һаяхан хэблэн гаргаба. Хэдэ хэдэн асуудалнуудые гүн гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ, бурят арадай зохёоһон уран мэргэн үгэнүүд тушаа зузааншаг ном гаргаһаниинь манай уран зохёолые шэнжэлхэ эрдэм ухаандахи ехэхэн хэрэг болоно.

М. П. Хамагановай ном орошолоор эхилээд, хойноһоонь 4 иимэ бүлэг һубарижа оронхой: 1) бурят оньһон үгэнүүд, 2) бурят сэсэн үгэнүүд,3) бурят таабаринууд, 4) бурят арадай юрөөлнүүд ба дүүргэлтэ. Эдэ бүлэгүүд соо бурят арадай аман зохёолдо хабаатай нилээд ехэ материал шэнжэлэгдээд, бурядай уран мэргэн үгэнүүдэй хэзээ, яажа бии болоһон, саашадаа яажа хүгжэһэн тухай һонирхолтой һанамжа бодол хэлэгдээ. Юрэнхы дээрээ зүб, энэ һанамжые литература шэнжэлдэг олохон нүхэд арсалдаатай асуудал гэжэ харажашье болохо бэзэ. Би энээн тушаа һанамжаяа хэлэхэ хүсэлэнтэйб.

Бурядай уран мэргэн үгэнүүд хоёр гол шэнжэтэй байдаг. Эдэнь— тиимэ үгэнүүдэй онсо өөрэ удха, мүн толгой холбожо шүлэглэһэн маяг дүрсэ болоно.

Бурядай уран мэргэн үгэнүүдэй поэзи гурбан шата дамжан хүгжэжэ ерээ юм гэжэ автор харуулна. Анха балар сагай бүлгэмтэ байгуулалтын (обществын) үедэ, тэрэ байгуулалтын һандаран унажа, феодальна харилсаануудай эхилжэ байха үедэ зохёогдоһон уран мэргэн үгэнүүд нэгэдэхи шатадань хабаадана. Россин гүрэнтэй Бурят ороной һайн дураараа нэгэдэһэнһээ хойшо бии болоһон зохёолнууд хоёрдохи шатадань хабаатай. Гурбадахи шатынхинь—Совет засагай бии болоһонһоо хойшо зохёогдоһон уран мэргэн үгэнүүд болоно. Бурят арадай аман зохёолнуудые иигэжэ гурбан шатада хабаадуулан хубаарилхань методическа талаараа тон зүйтэй гэжэ һанагдана. Гансал уран мэргэн үгэнүүд бэшэ, харин ондоошье янзын аман зохёолнууд иигэжэл хубаарилагдаха ёһотой гэжэ һанамаар юм. Бурят арадай олон зуун жэлдэ үргэлжэлһэн түүхын али алишье үе сагта бүтэһэн зохёолнууд бурядай аман зохёол дотор бии байһаниинь элитэ. Тиимэһээ бурядай уран мэргэн үгэнүүдэй ямар хубинь ямар үе сагта, ямар эрхэ байдалда зохёогдоһон бэ гэжэ тодорхойлхо орёо бэрхэтэй зорилго авторай үмэнэ табигдаһан байна. Энэнь яахадаа бэрхэтэйб гэхэдэ, бурят арадай аман зохёол һаяын үедэл улад зонһоо бэшэжэ абтаһан зохёолнуудһаа, мүн хожомой сагта хэблэгдэн гараһан үсөөхэн зохёолнуудһаа үндэһэлэн шэнжэлэгдэнэ бшуу. Бурядай уран мэргэн үгэнүүдэй яажа бии болоһон тухай, эртэ балар сагта тэдэнэй ямар байһан тушаа автор угаа һонирхолтой һанамжа гаргаа. М. П. Хамагановай тодорхойлһоной ёһоор, анха балар сагай бүлгэмтэ байгуулалтын һаял тогтожо байхада бурядай уран мэргэн үгэнүүдэй зариманиинь бии болоод, энэ байгуулалтын хосорон һалажа, феодал ёһоной байгуулалтын һаял тогтожо байха үеэр гол түлэб зохёогдоһон болоно. Тусхайлбал, тэрэ үедэ монгол изагуурта арадууд шухала ехэ удхашанартай нюуса дипломатиин хэлсээ, хөөрэлдөө, зүблөө хэхэдээ, оньһон үгэ болон таабаринуудые хэрэглэдэг заншалтай болоһон байгаа. Анха балар сагай бүлгэмтэ байгуулалтын үедэ бурят зон тэрэ сагайнгаа байдалһаа, тойрон байгаа байгаалиин үзэгдэлнүүдһээ эшэ абажа, оньһон үгэнүүдээ зохёодог байба. Ан агнаха ажалтай байһан үеын бурядуудай байдал анха балар сагай бүлгэмтэ байгуулалтын үедэ зохёогдоһон оньһон үгэнүүдһээ элеэр харуулагдана. Жэшээнь: ан алаагүй аад, арһыень бү хубаа; гура алаһан газарта гурба дахин эрьесээтэй; даарахада өөхэн хэрэгтэй, далайхада хуяг хэрэгтэй; хэһэн хүн эмээл дэрлэхэ, тулиһан хүн тулам дэрлэхэ гэхэ мэтын уран мэргэн үгэнүүдые ангай агнуури эрхилдэг зон зохёогоо гэжэ мэдэхээр. Эдэ оньһон үгэнүүд соо ан гүрөөһэн, арһан тулам, эмээл, хуяг гэхэ зэргын юумэнүүдэй нэрэ олон дайралдана (42 нюур). Он жэлнүүдэй үнгэрхэ бүри уран оньһон үгэнүүдтэ ангай агнууритай, хожом хожомоо мал ажал үсхэбэрилгэтэй холбоотой юумэнэй нэрэ шэнээр дурдахань үсөөржэ, орондонь газар ажал эрхилэлгэдэ хабаатай юумэнүүд улам олоор дурдагдадаг болоһон байха юм. Жэшээнь: таряае голоһон хүн хүнэһэ таһарха, эхэнэрые голоһон хүн үри таһарха; тариһанаа—хадаха, манаһанаа—бариха (54 нюур) г. м. Хоёрдохи шатада хабаатай уран мэргэн үгэнүүд соо ангиин хурса тэмсэл харуулагдадаг боложо, шэнэ удхатай оньһон үгэ, сэсэн үгэ, таабари болон юрөөлнүүд зохёогдоһон байгаа. Жэшээнь, тэрэ үедэ иимэ уран мэргэн үгэнүүд бии болоо гэжэ энэ номой автор харуулна: «ган гэхэ нохойгүй, газар гэшхэхэ малгүй (сэсэн үгэ); эдижэ садахагүй баян, эсэжэ хэбтэхэгүй барлаг; үгытэй хүндэ эзэн олон, үншэн хүндэ ноён олон (оньһон үгэнүүд); дэлхэйн гурбан шэрүүн юун бэ? Ехэжэһэн үхэрэй хэлэн шэрүүн, хадаһаа гараһан хайраг шэрүүн, хаанай тогтооһон хуули шэрүүн (таабари)» г. м.

Тиимэ болохолоороо, энэ үедэ уран мэргэн үгэнүүдтэ ехэнхидээ ангиин тэмсэл харуулагдана гэжэ тэмдэглэхээр болоно.

Бурят арадай уран мэргэн үгэнүүдэй гол түлэбынь эртэ балар сагта бии болоһон аад, социализмын үедэ оройдоо үгы болошохо, мартагдашаха бэшэ, харин хүгжэн дэлгэрхэ байха гэжэ автор тэмдэглэнэ. Энэ баталамжын зүб байһые «Совет үедэ зохёогдоһон уран мэргэн үгэнүүд» гэһэн бүлэг тон элихэнээр гэршэлнэ.

Бэшэмэл шүлэгүүдтэ дүтэрхы, удха түгэлдэр, уран гоё оньһон үгэ, таабари, юрөөлнүүд Совет засагай үедэ зохёогдоо юм гэжэ М. П. Хамаганов бэшэнэ. Жэшээнь, Байгал далайн уһан гүнзэгы, багша Ленинэй һургаал гүнзэгы (оньһон үгэ, 83 нюур); алдартай баян баатар арбан зургаан хүбүүтэй, хүбүүдынь булта баатар, хүүгэдынь булта эбтэй (таабари, 163 нюур); үхибүүдээ ехэ болгожо, үбгэн баабай гүүшээрэй, урматай һайнаар ажаллажа, ударник нэрэдэ хүртөөрэй» (юрөөл, 217 нюур) г. м.

Совет засагай үедэ урдынхиһаа тад ондоо, һайхан шэнэ удхатай аман зохёолой бии болохын хажуугаар, мүн урданай уран мэргэн үгэнүүдшье шэнэ удхатайгаар хэрэглэгдэдэг болоо юм гэжэ автор зүб тэмдэглэнэ. Тодорхойлон хэлэбэл, бурят таабаринууд нюуса дипломатиин хэлсээндэ хэрэглэгдэхэ үүргэеэ гээжэ, бодото байдалые уран гоёор шэнжэлэн харуулха аргануудай нэгэн болоһон байна.

М. П. Хамагановай бэшэһэн номой бүлэг бүхэн тушаа энэ статья соогоо тодорхойгоор тогтохо аргагүй байһан дээрэһээ, юрэнхы дээрэнь лэ тобшо тэдыгээр хэлэбэб. Тиигэбэшье бүлэг бүхэниинь адли һайн шанартайгаар, бултадаа гүйсэд бэшэгдээгүй байна гэжэ эндэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тиигэбэ яабашье М. П. Хамаганов зарим оньһон үгэ, сэсэн үгэ болон таабаринуудай бодото удхыень шадамар бэрхээр гаргажа тайлбарилна. М. П. Хамаганов уран мэргэн үгэнүүдые уран зохёолнууд гэжэ тоолоод, тэдэнэй социальна түүхын эшэ үндэһыень тайлбарилан харуулха гэжэ ехээр оролдоо. Бурят арадай олон зуун уран мэргэн үгэнүүдые шэнжэлһэн ехэхэн зохёол болохо М. П. Хамагановай энэ ном соонь зарим тэды дутуу дунданuудшье үзэгдэнэ хэбэртэй. Түүхэдэ болоһон ушарнууд, эртэ урда сагай гурим заншал бурят оньһон мэргэн үгэнүүдээр, таабаринуудаар харуулагдажа... болоо. Тиигэбэшье иигэжэ сэхэ... лэхэнь буруу гэжэ һанагдана. Ю... гэхэдэ, түүхэдэ болоһон ушарну... уг заншалнууд аман зохёолдо... зээшье тэрэ зандаа харуулагда... гүй, харин арад зоной үзэл бо... до тааруулагдан, ондоо боло... хубилдаг байха юм.

Уран мэргэн үгэнүүдтэ хэрэг... дэдэг уран һайханай арга ту... хэлэбэл, энэ асуудалай дэлгэрэ... һайнаар шэнжэлэгдээгүй бай... ниинь гэмшэлтэй. Тэрэшэлэн у... мэргэн үгэнүүдые хэлэн ба... руулгынь, маяг дүрсынь тала... шэнжэлхэ хэрэгтэ автор анхара... багаар хандуулаа.

Тиигэбэшье бурят арадай у... мэргэн үгэнүүдые шэнжэлһэн ... рүүшын ном байһан дээрэһээнь, ... зохёол соо арсалдаатай гү, ... дутамагаар шэнжэлһэн, мүн ... хёод, тойроод гарашаһан асуу... нууд бии хэбэртэй. Гэхэтэй ха... М. П. Хамагановай бэшээшэ ... зохёолынь 1949 ондо Эрхүүдэ ... лэгдэһэн «Бурят-монгол совет... литература» гэһэн номһоонь ... нараараа һураггүй һайн ном б... жо гараа гэжэ хэлэмээр.

Энэ зохёолынь зарим тэды ду... далнуудтай болобошье, бүхы ... рээ арадай аман зохёолой нэгэ... нирхолтой янзыень шэнжэл... хэрэгтэй, туһатай, сэнтэйхэн лэ... болоо.

Улзы-Жаргал Дондоко...
хэлэ бэшэг шэнж...
эрдэмэй канди...

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕ...

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора — 46-32, зам. редактора — 32-74, отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни — 34-05, сельского хозяйства и советского строительства — 47-59, промышленности и транспорта, пропаганды, информации — 35-14, культуры — 24-74, писем и рабселькоров — 40-49, отдел переводов, корректорская — 35-95, бухгалтерия — 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н01188. г. Улан-Удэ. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 51..